

ИСТОРИЧЕСКА
ХРИСТОМАТИЯ

КНИГА ТРЕТА — АСИРИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО ХЕМУСЪ А.Д. СОФИЯ

ИСТОРИЧЕСКА
ХРИСТОМАТИЯ

КНИГА ТРЕТА — АСИРИЯ

„ХЕМУСЪ“

А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗДАТЕЛСТВО — СОФИЯ

1926

ДУРЪ - ШАРУКИНЪ

Уморенъ отъ шумния животъ въ Ниневия, царьтъ на Асирия, прочутиятъ Асурбанипаль¹⁾, напусна столицата си и се отправи на почивка въ тихия и спокоенъ Дуръ-Шарукинъ.

Дуръ-Шарукинъ²⁾ — това бѣше нѣкогашната столица на Саргона, великиятъ царь на страната Асуръ, градъ, основанъ отъ него и съ неговото име нареченъ. Понеже всичко въ другитѣ градове на царството напомняло на царя славата на предшественицитѣ му, той пожелалъ да направи градъ, който всецѣло нему да принадлежи и чиято история отъ него да започва.

За тази цель Саргонъ избралъ селцето Магануба. То се намирало на северо-изтокъ отъ Ниневия, срѣдъ широката равнина отъ брѣговетѣ на Кусуръ³⁾ до планинитѣ Муфи. Това мѣсто се наричало „Долината на двойната пролѣтъ“, защото тукъ почвата давала две жѣтви. Единъ отъ пото-

1) Асурбанипаль е царувалъ въ VII в. пр. Хр. (667—625 г.).

2) Развалинитѣ на Дуръ-Шарукинъ или Корсабадъ се намиратъ на сев. изт. отъ Мосуль. Въ 1842 г. тамъ сж направени разкопки, които сж открили цѣлото разположение на крепостъта. Шарукинъ е сжщинското име на Саргона; Дуръ Шарукинъ — Саргоновъ градъ. Саргонъ е царувалъ въ VIII в. пр. Хр.

3) р. Кусуръ, днесъ Косеръ, се влива въ р. Тигъръ при Мосуль.

цитѣ, които я пресичали, меришелъ на сѣра и лѣкувалъ болезненитѣ изприщвания по лицето, които измжчвали въ долината на Тигъръ и туземци и чужденци. Саргонъ съ единъ замахъ изселилъ всичкитѣ жители на селото и решилъ тукъ да изгради своя престолень градъ. На едни платилъ сребро или медъ, на други далъ равноценно парче земя, като се постаралъ да награди всички справедливо, защото проклятията на онеправдания собственикъ биха могли да докаратъ нещастие на новия градъ.

Преди да почне постройката, Саргонъ се постаралъ да осигури покровителството на боговетѣ, които трѣбвало да се съгласятъ да пазятъ и никога да не напушатъ новия градъ. Затова той най-напредъ се посъветвалъ съ царя на боговетѣ Еа¹⁾ и съ сестра му Дамку, отишълъ въ храма на Ищаръ — богинята, която никога не лъже, и измолилъ благословията ѝ, а следъ това потеглилъ съ многобройната си свита за „Долината на двойната пролѣтъ“, гдето трѣбвало да се строи новиятъ градъ. Тукъ той пристигналъ въ първитѣ дни на м. Симанъ²⁾ и се установилъ на лагеръ. Издигналъ олтаръ и запалилъ огънь, направилъ излияния въ священната медна ваза, принесълъ бикъ въ жертва и съ вдигнати ржце помолилъ бога Симанъ и баща му Белъ, строителятъ на свѣта, да благоволятъ да ржководятъ работата. И следъ като изпълнилъ всичкитѣ си религиозни задължения къмъ боговетѣ, царътъ заповѣдалъ да почнатъ.

1) Еа, богъ — риба, богъ на водата

2) Симанъ, Тамузъ, Яръ, Абу, Улулъ, Тебетъ- сж наименования на асирийски месеци.

Постройката продължила четири години и се свършила¹⁾ едва, когато Саргонъ се върналъ отъ последния си походъ. Обаче той нѣмалъ щастието да бжде дълго време у дома си, въ градъ, който носѣлъ неговото име и въ който всичко говорѣло за величието му. Скоро билъ убитъ по желанието, а може и отъ ржката, на сина си Сенахериба, а Дуръ-Шарукинъ, провъзгласенъ за столица по каприза на основателя си, днесъ, при царя Асурбанипала, бѣше само една отъ многобройнитѣ резиденции на царя. Обикновено бѣше заспалъ градъ съ пусти улици, замрѣли пазари и рѣдко население. Обаче веднажъ въ годината, когато Асурбанипалъ напущаше Ниневия и идваше тукъ съ харема и цѣлия си дворъ, градътъ се събуждаше, дворцитѣ се разтваряха, площадитѣ се оживѣваха и животътъ въ него закипяваше.

Пжтьтъ отъ Ниневия до Дуръ-Шарукинъ пресичаше Кусуръ и вървѣше по лѣвия брѣгъ на рѣката. Той бѣше каменисто шосе като всички пжтища въ Асирия. Побити камъни отъ странитѣ му отбелязваха изминатото разстояние.

Градътъ имаше форма на квадратъ²⁾, жглитѣ на който бѣха обърнати къмъ четиритѣ точки на свѣта. Основитѣ на стениитѣ бѣха направени отъ варовити камъни, докарани отъ съседнитѣ планини. Въ основитѣ³⁾ лежеха разни статуйки съ образитѣ на великитѣ богове, цилиндри, изпѣстрени съ над-

1) 706 г. пр. Хр.

2) Съ повърхнина около 300 хектара.

3) Широки 24 м.

писи и всевъзможни муски, предназначени да отстраняватъ лошитѣ влияния.

Асирийскитѣ архитекти, вѣрни ученици на старитѣ халдейски майстори, не обичаха камѣка и затова бѣха изградили стенитѣ съ кирпичи.

Кирпичътъ, опредѣленъ за обществени постройки, бѣ свещенъ и затова не можеше да се прави въ всѣко време; приготвяха го подъ ржководството на бога на постройкитѣ Симана и презъ месеца съ неговото име; презъ този месецъ приготвили нѣкога кирпичитѣ и за Саргоновия градъ. Направили ги на самото мѣсто на постройката отъ глина, като я пречистили отъ камѣни, смѣсили я съ слама и вода, измачкали я съ крака, после я нарѣзали на отдѣлни парчета и ги изсушили на слънце. Тѣзи кирпичи бѣха квадратни; отъ едната имъ страна бѣ отпечатано името и титлитѣ на Саргона и отъ тѣхъ бѣха изградени стенитѣ на града. Наредени още влажни единъ до другъ, следъ време тѣ бѣха се споили, като цѣлостенъ блокъ.

Стената бѣше много висока¹⁾, а пжтътъ, който минаваше отгоре ѝ, — толкова широкъ, че седемъ колесници можеха да препускатъ по него, безъ да се сблъскатъ. Укрепена бѣше на нѣколко мѣста съ четвъртити назжбени кули.

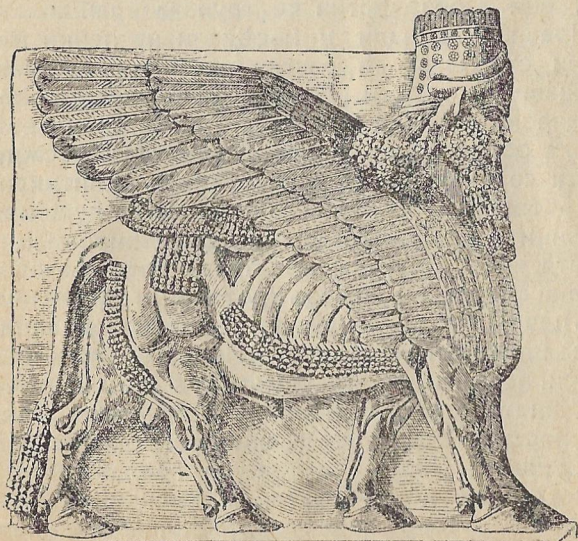
Въ града се влизаше презъ осемъ врати, по две отъ всѣка страна; всѣка врата се отваряше между две кули и носѣше името на божеството,

¹⁾ 20 м.

²⁾ Белъ е билъ богъ на въздуха и земята; Белтисъ — негова съпруга. Ану — богъ на небето.

Ищаръ — богиня на любовта.

на което бѣ посветена: врата на Белъ²), на Белтисъ, на Ану, Ищаръ и т. н. Петтѣ врати бѣха достъпни за хора и животни. Презъ тѣхъ всѣка сутринъ влизаха селяни съ добитѣкъ и коли, натоварени съ зеленчукъ. Като минѣха вратата, преси-чаха единъ голѣмъ, посланъ съ камъни дворъ, после навлизаха между дветѣ кули подъ сводестъ дългъ коридоръ, пресѣченъ отъ две галерии. Предъ другитѣ три врати имаше стълба отъ единадесетъ стъпала, които прѣчеха да се минава тамъ съ животни и коля. Два гигантски бика съ човѣшки глави, изправени предъ входа, сякашъ чакаха не-

Крилатиятъ бикъ.

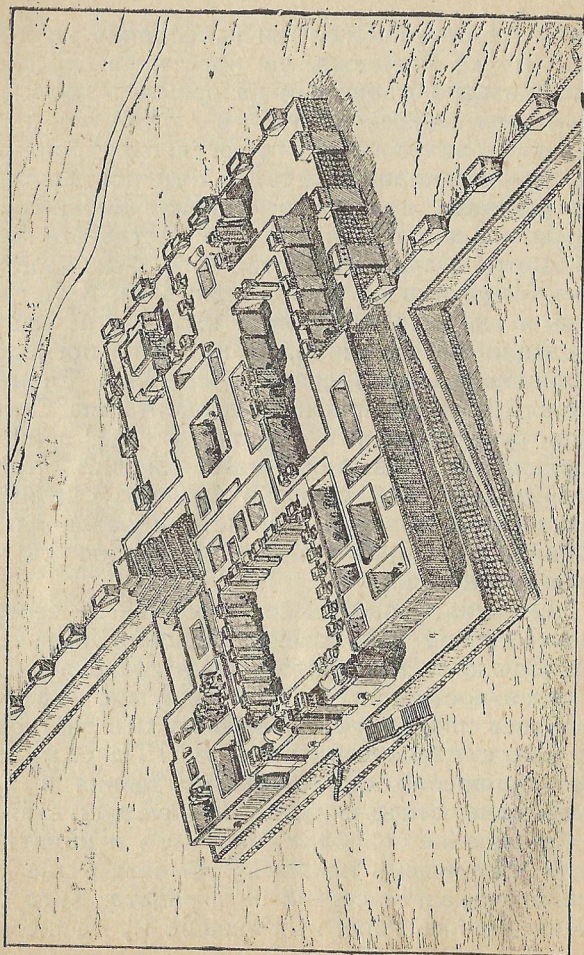
приятеля, заедно съ двата крилати гения, които се виждаха задъ тѣхъ.

Не бѣ лесно да се донесатъ и изправятъ тия каменни чудовища. Ходѣха да търсятъ подходящи скали чакъ изъ върховетъ на Кюрдистанъ. Издѣлваха ги грубо, за да станатъ по-леки, докарваха ги на шейни и цѣли войски отъ чужденци пленници, съ помощта на вжжетѣ и лостове, ги нареждаха на подставки, гдето скулптори ги довършваха. Изправени край входа тѣ бѣха таинственитѣ пазачи на града — закриляха го отъ хорскитѣ нападения, лошитѣ духове и заразнитѣ болести. Всѣки день старци и безработни се трупаха край нозетѣ имъ. Прави, клекнали и насѣдали на пейки или донесени столчета, тѣ разговаряха и разискваха за държавнитѣ работи. Зиме на слънце бѣ топло въ предверието, лѣте бѣ хладно подъ сводоветѣ. Понѣкога областниятъ сѣдия идваше тукъ да сѣди, търговци се събираха да се пазарятъ и политикани да си съобщаватъ последнитѣ новини отъ чужбина.

Улицитѣ въ Дуръ-Шарукинъ бѣха широки като пжтищата, чието продължение бѣха; като тѣхъ бѣха послани съ камъни, но безъ тротоари, и се пресичаха подъ правъ жгълъ. Кжщитѣ бѣха повече на единъ етажъ съ широки и високи врати. Покривитѣ имъ имаха тераси, покрити съ конически куполи или полукуполи, чиято отворена частъ бѣ обърната къмъ вжтрешността. Въ града имаше и широки ханища за чужденцитѣ. Къмъ центра на града кжщитѣ бѣха по-хубави и по-богати, а движението изъ улицитѣ по-голѣмо. Характерътъ на населението бѣ най-разнообразенъ, защото асирийскитѣ побе-

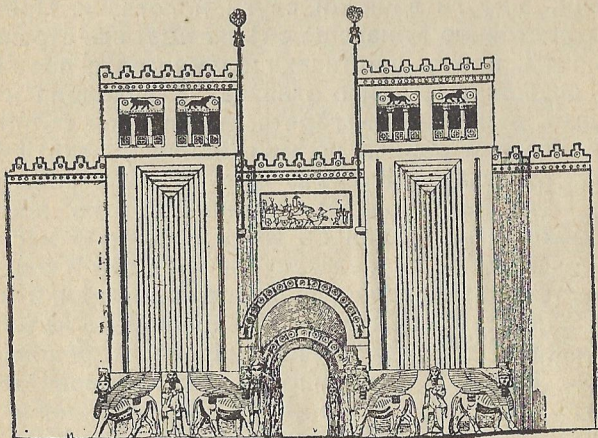
дители сж правили голѣми преселения на победенитѣ. Тѣ се гордееха, че могатъ да пресаждатъ народитѣ като дървета и да пращатъ на югъ племената отъ северъ, на изтокъ — тѣзи отъ западъ. И Саргонъ, за да насели града си, бѣ събралъ хора отъ четиритѣ краища на свѣта, като поставилъ надъ тѣхъ войници, жреци и асирийски чиновници. При Асурбанипала, следъ изтеклитѣ шестдесетъ години, потомцитѣ на тѣзи крепостни хора, бѣха възприели езика и нравитѣ на победителитѣ си. Като ги слушашъ и гледашъ облѣклото имъ, ще кажешъ, че сж сжщински асирийци, но щомъ ги погледнешъ въ лицето, ще познаешъ чужденеца. Единъ бѣ запазилъ орловия профилъ на юдеитѣ отъ Самария, другъ руситѣ коси и синитѣ очи на арийскитѣ мидийци, трети бѣ чистъ арменски типъ, мнозина пѣкъ, родени отъ смѣсени бракове, съединяваха характернитѣ черти на три-четири различни раси. Изобщо въ Асирия нѣмаше семейство съ чисто асирийска кръвъ.

Царскиятъ палатъ се намираше въ североизточната частъ, наполовина издаденъ навънъ отъ крепостната стена. Както всички граждански и религиозни постройки, той се издигаше върху една кирпичена платформа, образувана отъ два правоъгълника, съединени въ видъ на Т. Той се издигаше много по-високо отъ околнитѣ здания и имаше входъ само откъмъ града. Пешеходцитѣ влизаха по една двойна стълба, а конницитѣ и колитѣ — по рампа съ малкъ наклонъ; рампата бѣше долепена отъ дѣсната страна на сградата. Като се изкачеше човѣкъ горе, изпрѣчваше му се висока на-

Царскіягь дворець въ Дурь-Шарукинъ.

зжбена стена. Две главни врати отговаряха на двата пжтя. Едната врата, североизточната, водѣше право въ царското жилище, а другата гледаше къмъ града и двойната стълба. Два голѣми пърта съ царски знамена показваха отдалеко входа, който

Главната врата на дворецъ.

бѣ ограденъ съ две кули, украсени въ основата си съ крилати бикове и гении съ човѣшки образи. Други два още по-страшни бика бѣха изправени вжтре въ предверието, редица емайлирани кирпичи очертаваха отпредъ свода, а по-горе, точно подъ зжбцитѣ на стената, емайлирана картина изобразяваше величието и славата на Саргона. Презъ тази триумфална арка минаваше само царьтъ, а други два странични входа, по-низки и съ по-малко украшения, бѣха за другитѣ хора.

Тѣзи входи́ве водѣха въ единѣ широкѣ дворѣ, достѣпенѣ за търговцитѣ, посрѣдницитѣ и любопитнитѣ. Тѣ увеличаваха постоянното движение на хилядитѣ придворни и служащи, отѣ които едни бѣха управители, касиери, писари, евнуси и военачалници, а други войници, слуги и готвачи. Презѣ двора постоянно минаваше смѣняващата се стража, куриеритѣ, които пристигаха и заминаваха часѣ по часѣ, служащитѣ, които отиваха на ауденция или излизаха, върволицы магарета, натоварени съ провизии, стотици роби и робини, които носѣха вода отѣ притоцитѣ на Кусурѣ. Отѣ тритѣ страни на двора бѣха разположени магазинитѣ, отѣ които едни бѣха мази, пълни съ вино и дървено масло, други — складове съ желѣзно орѣжие, трети хранилища — на медни плочки, скѣпоценни метали и камъни, а четвърти съдърѣжаха съкровището на царя — плячката отѣ победенитѣ народи и редовния данѣкъ. Кухнитѣ бѣха наредѣ съ хлѣбарницата, оборитѣ на конетѣ и камилитѣ бѣха съединени съ помѣщенията за колесницитѣ, а нужницитѣ бѣха скрити въ единѣ жгълѣ. По-нататѣкъ, въ постройкитѣ на южния жгълѣ, живѣеха слугитѣ.

Една малка затулена вратичка въ южния жгълѣ водѣше въ харема. Асирийската жена отѣ простолюдieto се радваше на голѣма свобода. Ходѣше кѣдето иска, босокрака, гологлава, съ открито лице и съ дълга рокля отѣ мѣхнатѣ платѣ. Тя можеше да ходи изѣ пазара, да посещава приятелкитѣ си, да си гледа работата безѣ спѣнки; свободна бѣше да разполага съ имотитѣ си, да наследява, купува и продава за своя смѣтка, да

се явява като свидетелка въ сжда; бѣше почти равноправна съ мъжа си. Високопоставенитѣ жени, обаче, се ползваха съ много малка свобода. Тѣ имаха всичкия разкошъ, който богатството можеше да имъ достави, но бѣха длѣжни да си седятъ въ кѣщи; когато излизаха, бѣха заобиколени съ слугини, евнуси и пажове, чиито гѣсти редове затуляха външния свѣтъ отъ очитѣ имъ. А царицитѣ бѣха робини на достоинството си и цѣлиятъ си животъ прекарваха невидими за други хора, освенъ за семейството си и ежедневната прислуга.

При основаването на града Саргонъ ималъ три законни жени и три отдѣлни жилища имъ бѣше направиль. Затова харемътъ въ Дуръ-Шарукинъ имаше три отдѣления — три кѣщи. Първата бѣше усамотена въ южния жгълъ на двореца, другитѣ две излизаха въ единъ четирижгъленъ дворъ, който имъ служеше за общъ вестибюлъ. Два перваза отъ емайлирани кирпичи украсяваха лицето. Две палми, отъ дветѣ страни на вратата, красѣха входа: палмата е символъ на грация и плодовитостъ. Разпредѣлението въ вжтрешността на тритѣ кѣщи бѣше еднакво. Имаха по едно коридорче, единъ салонъ съ полуоткритъ покривъ, стълба отъ осемъ стѣпала и спалня. Стенитѣ бѣха измазани съ бѣла мраморновидна мазилка и имаха бордюръ отъ черни плочки или тухли. Навсѣкжде бѣха разхвърлени одеала, килими, табурети, кресла и ниски столчета, а въ дъното на спалнята имаше едно дървено легло съ високи крака, дюшекъ и покривка.

Въ този затворъ минаваше животътъ на царицитъ следъ женидбата имъ. Тѣ прекарваха времето си въ грижи за тоалета си, бродерия, шевъ и домакинска работа, въ дълги разговори съ робинитѣ, взаимни посещения, танцувални и музикални увеселения, които си уреждаха твърде често. Отвреме навреме царьтъ ги посещаваше за по нѣколко часа или ги канѣше на трапезата си и на разходка изъ висящитѣ градини на двореца. Женитѣ на князетѣ и на едритѣ земевладѣлци бѣха задължени да имъ идватъ нагосте, но много рѣдко, за да не служатъ за посрѣдници между тѣхъ и външния свѣтъ. Хиляди интриги, обаче, се развиваха въ този монотоненъ нагледъ животъ: съпругитѣ, които дѣлѣха привързаностъта на единъ мжжъ, не можеха да се обичатъ. Най-малкото предпочитане на една отъ тѣхъ безпокоеше другитѣ, щомъ се увеличише благоволенieto, безпокойствието ставаше ревностъ, а ревността — смъртна умраза. Пренебрегнатитѣ забравяха старитѣ си кавги и се съединяваха противъ предпочетената, евнуситѣ взимаха едната страна и борбата започваше, борба на хитрини и предателства, които свършваха съ престѣпление. Нѣколко капки отрова отстраняваха съперницата.

Царското жилище бѣше обърнато тъй да се каже гърбомъ къмъ харема и голѣмия дворъ: лицето му бѣше на югоизтокъ къмъ онова мѣсто, гдето рампата се съединяваше съ стената на града. Царьтъ безъ да слиза отъ колесницата или коня си, стигаше до самата врата на своето отдѣление, предъ величествения входъ, пазенъ отъ крилати бикове.

Минаваше вратата между два реда неподвижни часови и наведени роби, съ скръстени на гърдитѣ ржце, пресичаше една площадка, минаваше единъ коридоръ и стигаше до почетния дворъ, въ самия центъръ на палата. Въ това отдѣление царътъ заемаше двадесетина малки и скромни стаи, въ които спѣше, ядѣше, работѣше и ржководѣше текущитѣ дѣла, подъ закрилата на евнуситѣ си и съ помощта на секретаритѣ си. Останалата частъ се състоеше отъ еднакви приемни зали, въ които се трупаше тѣлпа отъ почитатели и везири, които чакаха приемъ или минаването на владѣтеля. Мека свѣтлина падаше отъ тавана презъ малки прозорчета, пробити въ дебелия сводъ. Дълга редица отъ гипсови барелефи, изпѣстрени съ ярки бои, покриваше стенитѣ. Тѣ изобразяваха сцени отъ живота на основателя. Негде Саргонъ правъ приемаше едного отъ министритѣ си, който му показваше разнообразни предмети, носени отъ евнуси, като чаши и рогове за пиене въ формата на лъвска уста, тронъ съ две колела, впрегнатъ като кола, кресло, бойна колесница и т. н. Другаде бѣ изрисуванъ нѣкой Саргоновъ ловъ. На трето мѣсто Саргонъ вървѣше на чело на войската си презъ долинитѣ на Сирия и арменскитѣ планини. Художникътъ се бѣ погрижилъ да предаде характернитѣ особености на всѣка страна. Затова негде планинитѣ бѣха залесени съ боръ и кипарисъ, другаде мѣстността бѣ покрита съ лозя. Рѣкитѣ сякашъ се разтваряха, за да покажатъ всичкитѣ животнириби, раци и жаби, които водитѣ имъ криеха. Нѣкогашнитѣ художници обезобразявали произве-

денията си съ дълги надписи по тълата на образитѣ. Художниците отъ новата школа, обаче, изписваха кжси легенди по празнитѣ мѣста, за да пояснятъ съдържанието на картината. Дългитѣ надписи бѣха поставени на гърба на гипсовитѣ плочи, та когато Дуръ-Шарукинъ запустее и постройкитѣ му се разрушатъ, скрититѣ надписи да излѣзатъ на бѣлѣ свѣтъ и да разкажатъ на поколенията историята си и името на Саргона да излѣзе още по-славно отъ развалинитѣ на града.

Боговетѣ не бѣха забравени въ Дуръ-Шарукинъ. Тѣ пребиваваха въ североизточната частъ на платформата, между харема и царското жилище до царскитѣ градини. Тукъ имъ бѣше запазена една неправилна постройка, чиито стаи бѣха направени като всички други стаи. Стенитѣ бѣха съ бѣло боядисани, съ бордюръ отъ черни плочки, украсени съ фрески на животни и символични гении и орнаменти. Тукъ живѣеха жрецитѣ и храмовитѣ роби, съвсемъ изолирани като женитѣ; прекарваха днитѣ си въ изучаване на религиознитѣ тайни и изпълнение на богослужението.

Асирийскиятъ царъ не бѣше прѣкъ потомъкъ на боговетѣ, както египетскиятъ фараонъ. Той бѣше човѣкъ, роденъ отъ човѣкъ; въ родословието му се срѣщаха все хора като него. Въпреки това бѣше върховенъ вождъ на националнитѣ религии и като такъвъ извършваше жертвоприношението отъ името на народа, председателствуваше на голѣми празници, влизаше въ светилището, виждаше боговетѣ и имъ говорѣше. Той не предприемаше нищо безъ тѣхния съветъ и въ знакъ на благо-

дарностъ за тѣхното покровителство даваше имъ десетата частъ отъ неприятелската плячка. Тази благодарностъ обогатяваше жрецитѣ.

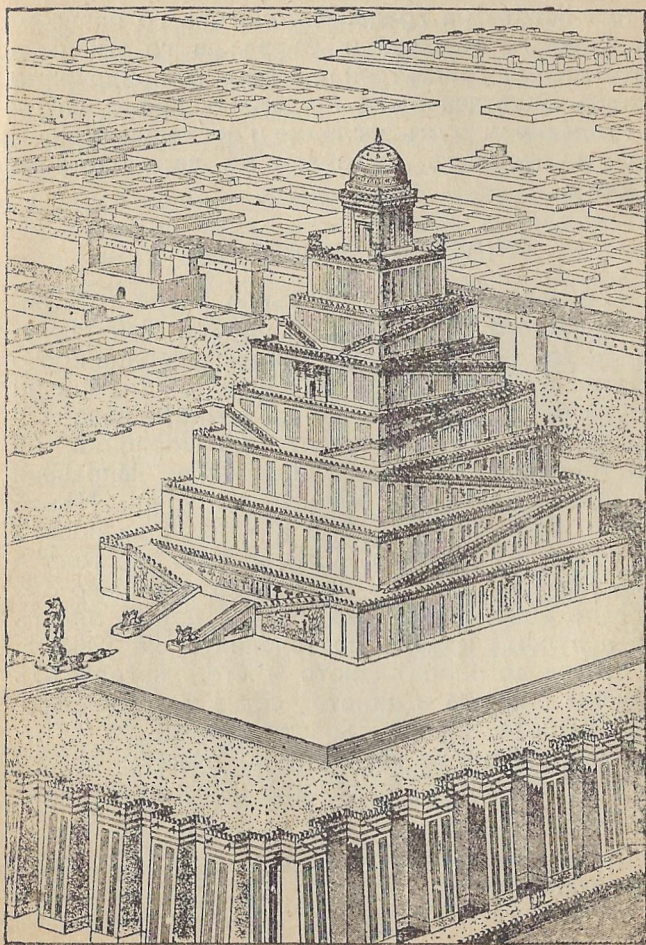
Обаче набожността му не го заслѣпяваше до-тамъ, че да остава жречеството да вземе надмо-щие въ държавнитѣ работи. Никога Ниневийскиятъ монархъ не се е прекланялъ предъ духовенството на Шамашъ или Асуръ, нито Асурбанипалъ — предъ жрецитѣ на Ищаръ, къмъ която се обръщаше ви-наги при тържествени случаи. Предпочитанието, което ѝ указваше, обогатяваше жрецитѣ ѝ, но тѣ си оставаха винаги далечъ отъ управлението.

Пренебрегнати бѣха жрецитѣ, но не и бого-ветѣ: колкото назжбенитѣ тераси на двореца се издигаха надъ земята, още толкова, а даже и по-вече, върхътъ на храма се издигаше надъ зжбцитѣ на двореца. Единъ старъ разказъ, който добре знаятъ всички народи около Ефратъ и който юдеитѣ сж записали въ книгитѣ си, говори, че следъ по-топа, въ който загинало човѣчеството, хората въ страната Сумеръ си казали: „Хайде да направимъ кирпичи и да ги опечемъ на огъня“. И приготвили тухли вмѣсто камъни, а взели смола, вмѣсто хо-росанъ. И пакъ си казали: „Хайде да изградимъ градъ и кула, чийто връхъ да стигне небесата“. Но боговетѣ се уплашили отъ дързостъта имъ и като разбъркали езицитѣ имъ, разпрѣснали ги по цѣлата земя. Кулата никога не се свършила и мнозина твърдятъ, че голѣмиятъ храмъ на Бела въ Вавилонъ е остатъкъ отъ нея.

Първитѣ халдейски архитекти не развивали постройката на светилищата си въ широчина и

дължина, а ги издигали въ височина и то колкото може по-високо, сякашъ искали да стигнатъ небето. Тѣхнитѣ зигурати, както се наричаха тѣзи светилища, напомняха отдалеко терасовиднитѣ пирамиди край Мемфисъ. Въ действителностъ тѣ бѣха кули на етажи, съставени отъ тухлени кубове, поставени единъ върху другъ; всѣки по-горенъ кубъ бѣ по-малкъ отъ по-долния и бѣха свързани съ рампи, които се извиваха отъ основата до върха на зданието. Кулата на Дуръ-Шарукинъ бѣше на седемъ етажа¹⁾, посветени на божествата на седемтѣ планети и боядисани всѣки съ цвѣта на своя богъ: първиятъ — съ бѣло, вториятъ — съ черно, третиятъ — съ ясночервено, четвъртиятъ — съ синьо, петиятъ — съ тъмно-червено, шестиятъ — сребристъ, последниятъ бѣ позлатенъ. Тя бѣше масивна, безъ зали; надъ последната ѝ платформа се издигаше единъ куполъ, въ който бѣше уреденъ малкъ параклисъ. Две дървени кресла, една статуя на Ищаръ, жертвеникъ и нѣща за жертвоприношение съставляваха наредбата на тоя параклисъ, който бѣше стаята на богинята. Въ него можеха да влизатъ само жрецитѣ и царьтъ Тукъ пребивава духътъ ѝ въ статуята ѝ, оттукъ тя бди надъ народа, оттукъ тя му съобщава и го учи чрезъ гласа на пророцитѣ си какъ да ги отбѣгва. Всѣка сутринъ позлатата на купола и на последния етажъ пламва отъ слънчевитѣ лъчи, като огънь цѣлъ день свѣти между небето и земята и показва от-

¹⁾ Висока около 43 м.; при разкопкитѣ сж намѣрени само четири етажи.

Реставрация на зигуратъ.

далеко мѣстото на града. Пжтникътъ го поздравлява, щомъ го съгледа и бърза да го стигне, а когато напуска града, този пламъкъ го придружава и сякашъ освѣтява пжтя му дълго време, следъ като градскиятъ шумъ заглъхне и последнитѣ очертания на дворцитѣ изчезнатъ въ далечината на хоризонта.

ЧАСТЕНЪ ЖИВОТЪ.

Търговецътъ Идина се върна вчера отъ Вавилонъ, кждето бѣ ходилъ по работа. Той търгуваше съ тоя градъ и града Напри¹⁾, поради което постоянно пжтуваше. Всѣка година той ходѣше да закупува беридбата на нѣколко познати лозари и да надзирава лично направата на корабитѣ, на които товарѣха. Тѣ бѣха обли кошници, направени отъ палмова плетенка, обшита съ кожи. Нѣкои отъ тѣхъ бѣха много голѣми и можеха да носятъ 5000 таланти²⁾ тежина. Следъ като постелѣха пластъ слама на дъното, нареждаха грижливо сждоветѣ съ вино, покриваха ги съ другъ пластъ слама и пущаха кораба по течението на рѣката. Като стигне до опредѣленото мѣсто, търговецътъ продаваше сламата и виното, сетне разглобяваше кораба, защото, поради бързото течение на р. Тигъръ, не можеше да го върне по рѣката; продаваше и плетеницата, но кожитѣ запазваше и връщаше по суша.

1) Градъ на горното течение на Тигъръ, между езерото Ванъ и рѣката Ефратъ.

2) Около 30,000 кгр.

Тази търговия бѣ съпроводена съ много опасности. Тигъръ прилича на капризенъ и яростенъ потокъ и много кораби затъваха, завличани отъ водовъртежитѣ му. Освенъ това крайбрѣжнитѣ жители бѣха хитри крадци, спираха и ограбваха керванитѣ или искаха голѣмъ откупъ. Па и асирийскитѣ управители и вавилонскитѣ чиновници бѣха алчни и голѣма частъ отъ стокитѣ оставаше въ ржцетѣ имъ. Все пакъ печалбата бѣ такава, че търговцитѣ забогатяваха. При това и сухоземнитѣ пжтища не бѣха по-добри. Само въ центъра на империята, по пжтищата на сжщинска Асирия, можеше да се пжтува съ сигурностъ, поради неумолимата строгостъ на царетѣ. Затова търговцитѣ кръстосваха сирийскитѣ или другоземни области само на групи, обаче и най-силнитѣ кервани не бѣха гарантирани отъ злополука: наредъ съ номадитѣ и професионалнитѣ разбойници нападаха ги и селянитѣ, мѣстнитѣ дребни владѣтели, дори и царетѣ. Стокитѣ или се раздѣляха между грабителитѣ, или обогатяваха царското съкровище, а хората избиваха или продаваха въ робство. Така търговецътъ постоянно се люшкаше между богатството, робството и смъртъта.

На всички тѣзи неприятни изненади бѣше изложенъ Идина въ пжтуването си, обаче, тозъ пжтъ той се върна благополучно и съ голѣми печалби, затова бѣше така спокоенъ.

Кжщата на Идина бѣ разположена близо до вратата на Ицаръ. Тя бѣ по-широка и по-висока отъ съседнитѣ кжщи, но външно по нищо не се отличаваше отъ тѣхъ. Влизаше се отъ улицата

презъ малка сводеста врата, отдето почваше правъ и тъменъ коридоръ, който пресичаше наширъ зданието и излизаше въ единъ доста голѣмъ дворъ, около който бѣха наредени стаитѣ. Една покрита галерия (портикъ) заобикаляше двора. Стаитѣ бѣха широки и продълговати, нѣкои сводести, други съ плоскъ таванъ, подпрѣнъ съ палмови стѣбла. Повечето отъ тѣхъ служеха за складове на хранитѣ и богатствата, малко бѣха за живѣне. Надъ всичкитѣ се простираше като покривъ тераса, на която се изкачваха по кирпичена стълба. На тази тераса именно Идиновото семейство прекараше по-голѣмата частъ отъ деня. Тукъ месѣха, готвѣха, перѣха и простираха. Ония асирійци пкъ, които имаха роби да имъ работятъ, се разполагаха на терасата на възглавници да шиятъ и бродиратъ, като разговаряха съ съседитѣ. Презъ горещинитѣ слизаха долу на хладъ. Най-хладната отъ стаитѣ бѣ подъ земята и бѣ много слабо освѣтена. Подоветѣ въ цѣлата кѣща бѣха послани съ плочки отъ полиранъ гипсъ, приличенъ на сивъ и бѣлъ мраморъ, а стениитѣ — измазани съ хубавъ гипсъ. Прѣскаха стаитѣ съ вода по нѣколко пѣти на день за хладъ.

Мобилировката въ кѣщата на Идина бѣ много скромна, каквато бѣ и у най-богатитѣ. Тя се състоеше главно отъ столове съ най-различни форми, съ прави или кръстосани крака. Спѣха на рогски, но въ стаята на господаря и господарката имаше дървено легло съ дюшекъ и две покривки.

Една фурна стърчеше въ единия жгълъ на двора, сѣдове съ вино и вода висѣха въ покритата

галерия за изстудяване, а на огнището на открито връше парче месо въ широка тенджера. Асирийцитѣ изобщо много ядѣха и пиеха. Беднитѣ по неволя се задоволяваха съ малко хлѣбъ, посоленъ и полянъ съ дървено масло, и съ зеленчукъ или риба. Богатитѣ имаха много разнообразна и изобилна храна. Хранѣха се възлегнали на легла отъ слонова кость или скжпоценно дърво и много се парфюмираха преди да седнатъ на трапезата. При тържествени обѣди мжжетѣ се хранѣха отдѣлно отъ женитѣ, но обикновено се събираха заедно около трапезата.

На всѣка стѣпка въ кжщата се виждаха муски, предназначени да закрилятъ жителитѣ ѝ отъ уруки и зли духове, защото асирийцитѣ вѣрваха, че свѣтътъ е изпълненъ съ демони*), които постоянно турятъ примки на човѣка. Най-сигурното срѣдство да се отърве човѣкъ отъ тѣхъ бѣше да постави на нѣкое лично мѣсто статуйка съ образа имъ, съ издълбано на него заклинание за прогонването имъ. Ето защо окачваха надъ вратитѣ образитѣ на Югозападния Вѣтъръ, който бѣ единъ отъ най-страшнитѣ демони, чийто огненъ дѣхъ изгаря жертвата и изсмуква въ видъ на треска хората и животнитѣ. Образътъ на този духъ бѣ много грозенъ: имаше кучешко тѣло съ орлови крака, ржце съ лѣвски нокти, скорпионова опашка, два чифта крила и една полуизгнила човѣшка глава съ кози рога. Самъ се плашеше отъ собствения си портретъ и бѣгаше, щомъ го види. А освенъ него имаше много

*) Зли духове.

Образъ на Югозападния вѣтръ.

други лоши духове, които заплашватъ човѣка. „Тѣ сж създателитѣ на ада, голѣмитѣ червеи, които небето е хвърлило на земята, слѣзли чрезъ небеснитѣ води кръволоци, чийто вой се разнася изъ града, синове, излѣзли отъ недрата на земята. Увиватъ се около върховетѣ на високитѣ и широки стълбове като корони. Ходятъ отъ кжща на кжща, врата не ги спира и ключъ не имъ прѣчи, защото се промъкватъ като змии подъ вратата и като лѣхъ презъ ключалката“.

Боговетѣ, защитницитѣ на асириецата, имаха опредѣлено мѣсто въ борбата съ тѣхъ и тамъ ги чакаха: Нергалъ — на върха на стената и подъ прага, Еа и Меродахъ — въ коридора отъ дветѣ страни на входа, Наруди — въ земята край леглото. Тамъ заравяха образитѣ имъ съ животински глави и чудновати форми и сутринъ имъ слагаха храна и пълни чаши въ единия жгълъ на стаята съ думитѣ: „О, вие, върховни деца на Еа, яжте и пийте, за да бдите, нищо лошо да не проникне срѣдъ насъ“.

И Идина, щомъ влѣзе вкжщи, изрече най-напредъ заклинанието, което трѣбваше да очисти кжщата му отъ пагубни влияния: „Чумата, треската, които биха отнесли хората ми, болестята, сушата, които биха опустошили страната ми, пакостни за плътята, разрушители на тѣлото, злиятъ духъ, лошиятъ демонъ, лошиятъ човѣкъ, лошото око, лошата уста, лошиятъ езикъ, да бждатъ отдалечени отъ човѣка, синъ на своя богъ, да бждатъ изгонени отъ тѣлото му, отъ утробата му. Дано никога се не докосватъ до тѣлото ми, никога да не нараняватъ окото ми, никога да не заставатъ задъ

гърба ми; дано никога не влизатъ въ къщата ми, никога да не прескачатъ гредитъ на покрива ми, никога да не слизатъ въ жилището ми. — Двойниче небесенъ, закълни ги!¹⁾ Двойниче земенъ, закълни ги!“

Следъ това търговецътъ отведе магаретата въ обора и заповѣда да отнесатъ денковетъ съ стокитъ въ складоветъ. Посрещна го жена му Нубта и му разказа всичко, каквото се бѣ случило въ негово отсѣствие. Докладва му колко платове сж изтъкали и боядисали и какво е било поведението на слугинитъ. Съобщи му, че тъкачътъ Мусидну взелъ въ заемъ петдесетъ и шестата сребърна мина, която синътъ имъ Замамандинъ му далъ, съ условие да я върне следъ година, като пресмѣтналъ така лихвитъ, че капиталътъ да се удвои презъ това време. Идиѳа удобри сдѣлката на сина си.

Замамандинъ, синътъ, бѣше младежъ преминалъ двадесеттѣ години. Силенъ, елегантенъ и образованъ, той търгуваше почти наравно съ баща си. Уредилъ бѣ много хитро вече нѣколко деликатни сдѣлки въ бащино си отсѣствие. Сега мислѣше да се жени и търсѣше въ околноститъ на Дуръ-Шарукинъ земя, съ чиито приходи, прибавени къмъ оная частъ отъ печалбитъ, които бащата му даваше, да може да поддържа семейството си. Намѣрилъ бѣ вече край Кусуръ имотъ, който му подходеше и чийто владѣтель не искаше много. Нивата бѣ доста голѣма и добра за жито, а при-

¹⁾ Всѣки човѣкъ, всѣко божество ималъ своя двойникъ, тъй както у египтянитъ (вижъ кн. 2 Египетъ стр. 32).

тежательтъ ѝ Набуирибъ искаше да я продаде, защото бѣ много остарѣлъ, за да я обработва. Идина обеща да я спазари, щомъ уреди своитѣ работи. Той бѣ купилъ много ефтино на вавилонския пазаръ вълненъ платъ, боядисанъ съ тирски пурпуръ, извънредно хубавъ и тънъкъ. Този платъ искаше да продаде на царицата, като половината отъ печалбата обеща на Замаманадина за покупка на нивата. Затова отиде при началника на евнуситѣ и като му подари една много деликатно гравирана муска съ образа на бога-риба Еа, Идина го спечели за сдѣлката си и царицата купи всичкитѣ топове. На другия день следъ продажбата той отиде да види имота, който синъ му бѣ харесалъ. Мѣстото бѣ добро, земята изглеждаше отлична. Единъ потокъ го пресичаше и дѣлѣше на две неравни части, отъ които по-малката лесно можеше да стане зеленчукова градина. Спазаряването продължи нѣколко дни и се свърши благополучно.

На 25 Тебетъ сутринъта дветѣ страни отидоха съ сждията Набузакинъ при вратата на Ищаръ, придружени отъ писаритѣ и свидетелитѣ си. Въ Асирия писарското занятие бѣ професия, която се пренебрегваше отъ офицеритѣ-благородници и висшитѣ чиновници. Но въ частния животъ постоянно търсѣха писаритѣ за честитѣ договори, които сключваха. И сега тѣ се явиха съ множество глинени плочки, доста влажни, за да може да се отпечата върху тѣхъ нѣкой предметъ, но доста изсушени все пакъ, за да не се изгуби образътъ му. Всѣки отъ тѣхъ взе по една плочка съ лѣвата си ржка, съ дѣсната — единъ трижгъленъ калемъ съ кли-

новиденъ върхъ и започнаха да пишатъ върху глината. Изписваха черти прилични на жгълчета или металически клинчета ¹⁾. Двамата писари и сждията пишеха едновременно, защото всѣки официаленъ документъ трѣбваше да бжде написанъ на три плочки, за да се запази отъ измама и фалшификация. Нѣкога си халдейцитѣ за тая цель покривали изписаната плочка съ вторъ пластъ глина, върху който написвали копие на оригинала. Щомъ се появи нѣкакво съмнение, счупвали горната обвивка предъ свидетели и провѣрявали дали вжтрешното съдържание отговаря на външното. Днесъ, обаче, предпочитаха да съставятъ въ три екземпляра всѣки важенъ документъ, като даваха дветѣ плочки на заинтересуванитѣ, а третата оставяха у царския нотариусъ.

Следъ като написаха плочкитѣ, писаритѣ провѣриха написаното, следъ което сждията прочете гласно съдържанието имъ:

„Идина купи за 5 сребърни мини една нива толкова голѣма, че сж потребни 35 крини жито да се засѣе; почвата е пригодна за пшеница, разположена е въ града Саири, граничи съ имота на Ирсизъ, съ нивата на Шамашалинъ и съ ливадитѣ на общинското пасбище.

„Цената биде окончателно установена, нивата — заплатена и купувачътъ встѣпи въ владението ѝ така, че унищожението на договора не е допустимо. Ако нѣкой, било Набуирибъ, било синоветѣ му, било братята му, когато и да било,

¹⁾ Затова ученитѣ нарекли това писмо клинообразно.

пожелае да оспори продажбата и възбуди дѣло противъ Идина, противъ синоветѣ на синоветѣ му, за да иска унищожение на договора, ще плати 10 сребърни мини, една златна мина въ съкровището на богинята Ишаръ, живуща въ Ниневия и ще плати още на купувача десеторната цена на покупката: може да възбуди дѣло, но нищо не ще може да спечели.

„Предъ Мадие, Биншумедиръ, Набушумидинъ, Мусезибилъ, Илабасле, Белкашдуръ, Ирсизъ, Канунаи, Бахе: Набузакинъ, сждия.

„Презъ месецъ Тебетъ, 25 число, при управлението на Шарнури“¹⁾.

Следъ прочитането подписаха договора, като Идина и свидетелитѣ му налѣгнаха нокътя си отъ едната страна на плочката и този знакъ, придруженъ съ надписа „нокътътъ на Идина“, „нокътътъ на Биншумедиръ“, бѣ подписътъ имъ. Набуирибъ и писаритѣ му натиснаха печатитѣ си въ горния край и на опакоето на плочката, а надписътъ надъ печатитѣ или отстрани именуваше притежателитѣ имъ. Печатитѣ бѣха отъ твърдъ камъкъ, понѣкога металически, цилиндрични или конусообразни съ малко изпъкнала основа и изпѣстрени съ издълбани образи на богове или богини. Всѣки отъ свидетелитѣ потърколи цилиндърчето си върху глината, а сждията последенъ удостовѣри подписитѣ. Следъ това занесоха и туриха глиненичѣ плочки въ фурната, кждето станаха яки кирпичи. Идина веднага прехвърли купената нива на сиѣ си. Сега Замамандинъ можеше да си търси невѣста.

¹⁾ Този договоръ е истински, отъ 673 г. пр. Р. Хр.

Женитбата бѣ общественоравенъ и религиозенъ договоръ. Тя означаваше задължения поети отъ две страни съ единъ или нѣколко договори. Тия договори бѣха писмени и подписани отъ свидетели; копията имъ оставяха у нѣкой отъ градскитѣ нотариуси.

Нубта, майката на Замамандинъ, лесно ще намѣри жена за сина си. Младиятъ човѣкъ, съ хубава външность и почтено занятие, можеше да избира между момичетата въ квартала. Обаче, Нубта се колебаеше по кой начинъ да стане това. Дали да купи бждащата си снаха?

Разказвахъ, че нѣкога си въ Вавилонъ всѣка година ставалъ панаиръ на момичета на единъ отъ градскитѣ пазари. Специаленъ чиновникъ ржководѣлъ наддаването, като почвалъ отъ най-хубавитѣ момичета. Тѣхъ си оспорвали, съ явно наддаване, всички кандидати за женитба. Сетне излизали грознитѣ момичета, но за тѣхъ не искали пари, а давали, споредъ грозотата имъ, отъ паритѣ получени отъ продажбата на хубавицитѣ. Следъ продажбата двойкитѣ сключвали договори и женитѣ отивали съ господаритѣ си въ новата си кжща.

Но нравитѣ се бѣха измѣнили. Не купувахъ вече женитѣ на публиченъ търгъ, а отъ родителитѣ имъ. Една отъ съседкитѣ на Нубта по тоя начинъ намѣри съпруга за сина си. Тавасъ-Хасина бѣ хубава, работна и образована, но бедна и родителитѣ ѝ я продадохъ за 18 сребърни драхми ¹⁾,

¹⁾ Около 67-50 франка тегло.

които тя напълно заслужи. Бояджията Нобуахидинъ сполучи още по-добре. Той нищо не плати за жена си Банатсагилъ, но въ договора тури една точка, споредъ която трѣбваше да плати 6 сребърни мини¹⁾ въ случай, че я изгони, за да се ожени за друга. Обаче, втора точка добавяше, че ако Банатсагилъ не изпълнява длѣжноститѣ си, ще я заколятъ съ желѣзенъ мечъ. Обикновено не наказваха съ смъртъ невѣрната жена, а само ѝ сваляха облѣклото и я изпждаха на улицата. Въ случая се предвиждаше крайното наказание, за да се освободи мжжътъ отъ задължението да плати шесттѣ мини, когато пожелае да се разведе съ Банатсагилъ; той може да я помилва, ако тя се откаже отъ откупа.

Нубта предпочиташе женитбата чрезъ продажба, като мислѣше, че тя има много предимства. Купената девойка не донася въ кжщи оная дързостъ и претенции, които толкова често отчайватъ свекървитѣ. Въ нейнъ интересъ е да бжде кротка и отстѣпчива и да уважава навицитѣ на новото си семейство, защото всѣко скарване съ мжжовитѣ ѝ родители може да предизвика разводъ, който би я оставилъ въ мизерия. Въ сжщность тя е робиня, собственостъ на мжжа си и законътъ я смѣта за робиня до толкова, че ако случайно баща ѝ или нѣкой отъ роднинитѣ ѝ се опита да си я поиска, ще трѣбва да плати глоба, тѣй както я плаща всѣки, който безъ право оспорва законността на нѣкоя продажба. Но намираха се и

¹⁾ 1350 франка тегло.

безплатни снахи, чрезъ отстъпване. И Нубта реши да потърси дали нѣма у приятелкитѣ ѝ или у тѣхнитѣ приятелки доста богато момиче, което Замамандинъ да може да вземе за жена безъ да плаща нищо. Тя научи, че търговецътъ Сулаи, който живѣеше при вратата на Шамашъ¹⁾, ималъ нѣколко дъщери за женене. Билитсуну, най-голѣмата, скоро щѣше да навърши 13 години. Тя бѣше висока, стройна, бѣла, съ ярко червени устни, продълговати очи и черни, дебели и склучени вежди. Знаеше да домакинствува, да пѣе, да свири на арфа, да бродира безъ моделъ, да чете и пише. Нѣмаше друго благородно момиче съ по-добро и по-пълно възпитание. Бащата бѣ почтенъ човѣкъ и имаше магазинъ съ платове, а майка ѝ притежаваше обширни земи, които щѣла да ѝ завещае. Нубта нареди да я заведатъ въ харема на Сулаи. Младото момиче ѝ хареса, женитѣ уговориха женитбата и остана да я уредатъ официално.

И ето единъ день Идина, бащата на момъка, се начерви, напарфюмира и облѣче най-хубавата си рокля, за да отиде у Сулаи. Като влѣзе и размѣни нѣколко любезни думи, той пристѣпи направо къмъ целъта на посещенияето си и каза: „Дай момата си Билитсуну за жена на синъ ми Замамандинъ.“ Сулаи се съгласи и тутакси уговориха условията на зестрата. Двамата бащи бѣха богати и благородни, но имаха търговски навици, затова безъ пазарлъкъ не мина. Най-последно се спогодиха: една сребърна мина, три робини, чеизъ и мобили, съ

¹⁾ Богъ на съзнанието, на слънцето и свѣтлинатн.

уговорка, че бащата на момичето може да замъни паритъ съ нѣща на сжщата стойностъ. Сватбата опредѣлиха за 10 Адаръ. Младото момиче си бѣше всичко приготвило. Миналата година то бѣ избродирало необходимитѣ платове за облѣклото си и за наредбата на стаята си. Тритѣ робини, които ѝ даваха, се бѣха родили у дома ѝ и я познаваха отъ детинство. Кревата, столоветѣ, сандѣцитѣ и сждоветѣ, които съставляваха наредбата на всѣки харемъ, можеха да се купятъ на пазара. Най-важното за годеницата бѣ да се накичи, за да хареса на мжжа си, когато се разбули предъ него въ деня на сватбата и той я види за първи пжтъ безъ свидетели. Тя се окжпа, продължително се маза съ скжпоценни парфюми, боядиса дланѣта на ржцетѣ и ноктитѣ си съ червено и усили червилото на странитѣ и черното на клепачитѣ си. Приятелкитѣ ѝ се събираха да ѝ помагатъ и съветватъ. Тия дни на очакване бѣха най-щастливитѣ въ живота на женитѣ.

На десети Адаръ сутринѣта приятелитѣ на дветѣ семейства се събраха въ кжщата на булката заедно съ писаря, който бѣ натоваренъ да състави договора. Двамата бащи и младоженекътъ бѣха празднично облѣчени и приемаха гоститѣ. Звездоброецътъ бѣ казалъ, че денътъ е щастливъ и че предсказанията сж благоприятни. Мжжетѣ се събираха въ приемната, а женитѣ се трупаха въ харема около булката. Настжпи моментътъ да се изпълнятъ формалноститѣ и Идина стана и направи предложението си. Сулаи го прие и събщи какво дава

за зестра, при удобрителното шепнене на присъжтстващите. Въ това време влѣзе Билитсуну, придружена отъ приятелкитѣ и женитѣ. Туриха я наредъ съ годеника ѝ. Идина хвана по една отъ ржцетѣ имъ и като долепи дланитѣ имъ, върза ги съ вълненъ конецъ, знакъ на връзката между съпруга и съпругата. Сетне се обърна къмъ двойницитѣ на боговетѣ Небо и Меродахъ, както и къмъ двойника на царя Асурбанипала, и ги помоли да дарятъ дълги щастливи години на новата двойка. Само свободнитѣ хора имаха право на тази символична церемония. Следъ това всички присъжтстващи започнаха да благославятъ.

Презъ това време писарьтъ написа на една глинена плочка брачния договоръ. Свидетелитѣ сложиха ноктитѣ или печатитѣ си. Религията се намѣси въ тоя бракъ само чрезъ молитвата, която прочетоха следъ връзването на ржцетѣ. Тя се наричаше небесна благословия на съюза между двама млади хора. Следъ прочитането на договора Сулаи заповѣда да донесатъ трапезата и презъ цѣлия день се гощаваха и веселиха съ танцовачки, пѣвци, артисти, флейтисти, борци и декламатори на басни и хуморески. Всички съседи дойдоха да честитятъ на родителитѣ на младоженцитѣ и да сподѣлятъ веселбата. Едва вечерьта Билитсуну трѣбваше да напусне бащината си кжща. Тя започна да плаче и прегръща майка си, както подобава на всѣко добре възпитано момиче. Най-после излѣзе заобиколена отъ другаркитѣ си и трѣгна при свѣтлината на факлитѣ и писъцитѣ на женитѣ, които по такъвъ начинъ изразяваха радостьта си. Тълпа се

трупаше да гледа шествието, което се състоеше отъ музиканти, комедианти и роби, които носѣха мобилитѣ и сандѣцитѣ на младоженката. Замамандинъ я чакаше на прага на кжщата си, заедно съ шаферитѣ си. Тукъ продължи веселбата нѣколко дни съ закуски, вина и музика.

Билитсуну бързо навикна на новото си положение като госпожа, а Нубта се поздравляваше съ избора си. Младата жена бѣ образецъ на съпруга, чиито добродетели възхваляватъ мждрецитѣ въ всички страни.

„Сърдцето на мжжа ѝ може да ѝ се довѣри. Тя му носи добрини презъ цѣлия си животъ. Доставя си вълна и ленъ и съ радостъ сама работи. Става преди съмване и разпредѣля храната въ домакинството и работата на слугинитѣ. Ламбата ѝ не угасва ноше. Ржцетѣ ѝ не изпусчатъ хурката, прѣститѣ ѝ въртятъ вретеното. Тя помага на беднитѣ, като не се бои отъ студа за своитѣ, защото цѣлото ѝ семейство е великолепно облѣчено. Прави си богати възглавници отъ бѣлъ ленъ и съ пурпуръ се облича. Говори мждро и поучението е приятно отъ нейнитѣ уста. Надзирава кжщата си и не яде хлѣба на леностъта. Синоветѣ ѝ растатъ и я благославятъ, а мжжътъ ѝ я хвали и казва: имало е много добри моми, но ти надминавашъ всичкитѣ“.

ПОГРЕБЕНИЕ.

Нѣколко седмици следъ сватбата Идина се почувствува зле, почна да отпада и стана мелан-

холиченъ безъ видима причина. Той се питаше, какъвъ ли грѣхъ е сторилъ, та неговиятъ богъ го е напусналъ. Асирийцитѣ вѣрваха, че всѣки човѣкъ отъ деня на раждането си е подъ покровителството на нѣкой богъ или богиня, които наричаха само „Моя богъ“, безъ нѣкакво друго име. Той бди надъ човѣка днене и ноще, като го пази отъ невидимитѣ зли сѣщества, които постоянно обикалятъ хората. Ако човѣкъ е набоженъ и смиренъ предъ своя богъ и предъ мѣстнитѣ божества, ако изпълнява обредитѣ и жертвоприношенията, ако чете молитвитѣ, никога не му липсва помощта имъ. Ако ли е невѣрующъ и зълъ „неговиятъ богъ го поразява“, унищожавя рода му и го оставя на демонитѣ¹⁾, които нахлуватъ въ тѣлото му, за да го измжчватъ съ разни болести.

Идина се обърна съ молитва къмъ богинята Ищаръ и ѝ описа страданието си: „Денътъ ми е въздишка, нощта ми — потокъ сълзи, месецътъ — мжчение, годината — постояненъ викъ; силата ми е скована въ тѣлото, краката ми се люлѣятъ и не ме държатъ, сякашъ сж въ вериги, лежа и муча като волъ, блѣя като овца въ отчаянието си!... И никой богъ не ми се е притекълъ на помощъ, никой не ми е протегналъ помощна ржка, никой богъ не се смилява надъ менъ, никоя богиня не застава до менъ!“

Въ Асирия нѣмаше лѣкари. Сѣществуваха само магьосници и заклинатели, които знаеха да изгонватъ демонитѣ, чието присѣтствие въ живото тѣло

¹⁾ Зли духове.

причинява неразположението му и докарва смъртта. Най-ужаснитѣ отъ лошитѣ духове бѣха треската и чумата. За щастие у Идина нѣмаше признаци за тѣхното присѣствие. Той бѣ унесенъ цѣльденъ, а когато се свѣсти, очитѣ му бѣха мжтни, ушитѣ му пищѣха и подъ черепа му нѣщо чукаше като съ чукъ. Богътъ „Главоболие“ го бѣ овладѣлъ. Изреченията, които употрѣбяха за да го прогонятъ, бѣха много старовремски. По производътъ бѣха отъ Халдея и бѣха запазени въ старитѣ книги, чийто езикъ и таинствено писмо малцина учени разбираха. Магьосникътъ, когото Нубта извика, донесе една отъ тѣхъ. Той дълго изучава очитѣ и лицето на болния, поиска да му разкажатъ началото и развитието на болестъта и заяви, че случаятъ е по-сериозенъ, отколкото предполагалъ. Идина бѣ жертва на магия. Нѣкой обиденъ отъ него човѣкъ си отмъщаваше чрезъ заклинание, което го преследва и мори. Ще трѣбва да се противодействува съ противозаклинание.

Лѣковититѣ заклинания бѣха сжщински религиозни обреди и трѣбваше да се правятъ въ нѣкой храмъ. Но тъй като Идина бѣ изтощенъ отъ продължителното страдание, магьосникътъ се съгласи да дойде вжщи. Той донесе книгитѣ си, единъ пакетъ треви и всичко необходимо за магията. Събу се, оми се и запали въ стаята на болника благоуханнитѣ треви и растения. Следъ това заговори, — описваше болестъта и причината ѝ, призоваваше боговетѣ на помощъ и заяви, че боговетѣ Еа и Меродахъ¹⁾ опредѣлили вече начина на

¹⁾ Меродахъ (Мардукъ)—богъ на утринното и пролѣтно слънце.

лѣкуването, на което Идина трѣбва незабавно да се подложи. Най-напредъ той накара Идина да си измие краката, рѣцетѣ и лицето и разтри тѣлото му съ благоуханна вода. Сетне седна заедно съ него предъ огнището, Магьосникътъ оскуба една плитка чесновъ лукъ и я изгори, като мърморѣше: „Тѣй както се унищожаватъ отъ палящия пламъкъ тая оскубана и хвърлена въ огъня плитка и не ще я сядятъ вече въ градина, нито ще я миятъ въ водата на нѣкой каналъ, нито коренитѣ ѝ ще проникватъ въ земята, ни стѣблото ѝ ще расте, нито нѣкога ще види слънце, нито ще служи за храна на боговетѣ и царя, така нека Меродахъ, вождътъ на боговетѣ, да прогони магията отъ Идина и да развърже връзката на разяждащото го зло на грѣха, грѣшката и престѣпленieto“. А Идина повтаряше следъ него съ замирающъ гласъ: „Болестъта, която е въ тѣлото ми, въ месата ми, въ мускулитѣ ми, нека бжде изхвърлена като тая плитка чесновъ лукъ и да бжде унищожена отъ всесилния пламъкъ. Излѣзъ магию, за да мога още дълго време да виждамъ свѣтлината!“ Съ сжщото монотонно пѣене магьосникътъ изгори една фурма, единъ цѣвналъ стрѣкъ цвѣте, парче вълна, малко козина, гранче боядисани конци и бакла, като повтаряше горнитѣ думи, нагодени споредъ характернитѣ черти на нѣщата, които принасяше въ жертва. Идина изтрая докрая въпреки слабостъта си, но следъ последната дума падна изнемощѣлъ на леглото и почти припадна. Припадъкътъ бѣ знакъ, че въ тѣлото му се е почнала борба между добритѣ богове и вредния духъ. И магьосникътъ прочете послед-

ната молитва, въ която още веднажъ призова Еа, Меродахъ и най-после бога на огъня, който на драго сърдце взима участие въ магиитѣ!

Два дни минаха, а заклинанието не даде никакви резултати. Напротивъ, сякашъ увеличи изтощението на Идина. Споредъ единъ старъ халдейски обичай болнитѣ се водѣха на площада, за да ги видятъ минувачитѣ, та ако тѣ или нѣкой тѣхенъ роднина сж страдали отъ сжщата болестъ, да посочатъ начина, по който сж ги излѣкували. И Нубта уви Идина въ вълненитѣ му покривки, простна го на единъ креватъ и накара двама роби да го занесатъ при вратата на Ищаръ. Тукъ сждиитѣ заседаваха, свободнитѣ хора се събираха въ предверието, селяни и чужденци влизаха и излизаха отъ града, затова тукъ най-добре можеше да получи нѣкой съветъ.

Изгледътъ на Идина възбуди различни чувства въ тълпата. Мнозина се уплашиха, че болестъта му може да е заразителна и че демснътъ може да го напусне, за да се нахвърли върху тѣхъ, други само любопитствуваха, а приятелитѣ му го окайваха. Длъжностнитѣ лица се трупаха около леглото му, разпитваха и предлагаха рецепти.

Отначало чистиятъ въздухъ, слънцето и шумътъ посъживиха Идина, но следъ малко влошиха състоянието му. Като го занесоха вкжщи, той отново се унесе и нито магиитѣ, нито лѣкарствата, нито отчаянитѣ писъци на жена му и децата му го свѣстиха. На третия день привечеръ той издѣхна и Шедъ, богътъ на смърта, го отнесе за винаги. Роднитѣ и близкитѣ на семейството, главно же-

нитѣ, си разкъсаха дрехитѣ, издраскаха си лицето и гърдитѣ, посипаха си главата съ пепелъ и калъ и плачеха съ гласъ, така че всички съседи се развълнуваха и трѣбваше да взематъ участие въ скръбта имъ.

Въ Асирия вѣрваха, че само една частъ отъ онова, що съставлява човѣка, умира на този свѣтъ, но не мислѣха, че отъ състоянието на трупа зависи съдбата на онази частъ, която остава да живѣе. Затова тѣ не се стремѣха да запазятъ трупа отъ разложение. Па и повечето отъ асирийскитѣ градове бѣха заобиколени съ широки и низки равнини, въ които всичко заровено бързо се разлагаше подъ влиянието на топлината и влагата. Ето защо само парфюмираха трупа, обличаха го разкошно и бързаха да се отърватъ отъ него.

И въ къщата на Идина, докато семейството му отчаяно го оплакваше, стари жени, които изпълняваха тѣжното занятие на болногледачки, взеха трупа, измиха го, заляха го съ благоуханно масло, облѣкоха му праздничната рокля, начервиха му странитѣ, почерниха очитѣ, туриха огърлица на врата и пръстени на пръститѣ, кръстосаха ржцѣтѣ на гърдитѣ и го простнаха на леглото; до главата му туриха единъ жертвеникъ, върху който направиха обикновенитѣ жертвоприношения отъ вода, тамянь и сладки. Тѣ се правѣха въ честь на ония богове, които пазятъ трупа отъ лошитѣ духове, които пѣкъ обикалятъ наоколо, било за да се хранятъ отъ него, било за да го използватъ за дѣлата си. Мъртвецъ, въ който се вмъкне лошъ духъ, става вампиръ и ходи после да смучи кръвта

на живитѣ. Затова старитѣ жени призоваха чрезъ молитви благодетелнитѣ гении ¹⁾ и богове да бдятъ надъ Идиновия трупъ. Призовани, двама отъ тѣхъ се настаняватъ невидими край главата и краката на леглото и си подаватъ ржка надъ трупа, за да го благословятъ. Асирийцитѣ вѣрваха, че това сж образитѣ на Еа и като него сж облѣчени съ рибя кожа и луспи. Смѣтаха, че други трима заставатъ въ смъртната стая, готови да ударятъ всѣки зълъ духъ, който би се опиталъ да проникне въ нея. Единия си представляваха съ човѣшки образъ, другитѣ двама, съ лъвска глава на човѣшко тѣло. Трети, казваха, че хвѣрчатъ надъ кжщата, за да отблъснатъ привиденията, които биха се опитали да се промъкнатъ презъ покрива. Така труптѣтъ преживѣва последнитѣ си часове на земята подъ закрилата на цѣлъ легионъ богове.

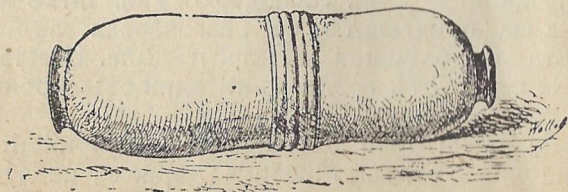
Погребалното шествие напусна кжщата рано сутринята. Труптѣтъ бѣ поставенъ върху легло, носено на ржце. Група оплаквачки и музиканти го предшествуваше, друга го следваше. Следъ тѣхъ вѣрвѣха роднинитѣ, облѣчени съ широки блузи безъ гѣнки и отъ тъменъ платъ, сетне приятелитѣ, познатитѣ и съседитѣ. Чуваха се викове и възгласи: „Уви, Идина! — Уви, господарю! Уви, татко мой!“ При това приятелитѣ се разговаряха за суетността на човѣшкия животъ и дѣла. Шествието излѣзе бавно отъ града къмъ едни отъ гробищата на Дуръ-Шарукинъ.

Различни бѣха вѣрванията на асирийцитѣ за задгробния животъ. Мнозина вѣрваха, че душата

¹⁾ Добри духове.

живѣе въ гроба на починалия и затова се стараеха да я снабдятъ съ храна, облѣкло, накити и сѣчива. Ако дѣцата и наследниците на мъртвеца се отнесатъ добре съ него, той ще ги покровителствува; ако ли го изоставятъ, ще си отмъщава, ще се връща да ги измъчва въ жилището имъ, ще имъ праща болести и проклетия. Ако ли остане непогребанъ, става опасенъ за цѣлата страна; духътъ му като нѣма убѣжище, нито срѣдства за съществуване, скита по градове и села и живѣе отъ престѣпленията, които върши. Промъква се нощно време въ кжщитѣ, явява се въ страховити образи предъ жителитѣ имъ и тѣ подлудяватъ отъ ужасъ. Щомъ изненада жертвата си, нахвърля се отгоре ѝ и само благодарение на магиитѣ, хората могатъ да се спасятъ отъ страшнитѣ му нападения. Смѣтаха вампиритѣ, заедно съ привиденията и духоветѣ, за демони, които заклеваха, като призоваваха божественитѣ двойници на небето и земята.

Най-древнитѣ халдейци строили гробоветѣ отъ кирпичи, като кжщитѣ и палатитѣ си. Тѣ били голѣми сводообразни подземия, въ които зазиждали понѣкога нѣколко мъртавци заедно. Правѣли и гърнета отъ печена глина, въ които сгъвали

Халдейска глинена гробница.

трупа или го простирали въ две цилиндрични вази, които споявали съ зифтъ. Най-после правѣли и малки постройки, обли или кржгли, поставени върху кирпичена основа, съ куполъ или плоскъкъ покривъ. Жилището на мъртвеца не било голѣмо и понѣкога обитателтъ му едва се сбиралъ вжтре прегънатъ надве. Въ нѣкои гробове туряли само дрехи, скжпоценности, бронзови стрели и нѣкоя глиненна или металическа ваза; въ други — и мобили. Тѣлото поставяли върху напоена съ зифтъ рогозка, съ възглавница или плоска тухла подъ главата, съ ржце кръстосани на гърдитѣ и обвито съ саванъ, забоденъ около хълбоцитѣ и краката. Понѣкога туряли мъртвеца легналъ на лѣвата страна, съ леко извити крака, дѣсната ржка пре-хвърлена надъ лѣвото рамо и потопена въ една ваза, сякашъ си взима нѣщо, за да го тури въ устата. Нарездали около него вази и глиненни сж-дове съ храна и пития, фурми, риби, птици, дивечъ дори и една свинска глава. Туряли, като по-трайни, и каменни образи на нѣща за жертвопри-ношения. Наредъ съ провизиитѣ нареждали орж-жията, копие и стрели, както и праздничния ба-стунъ и цилиндърчето, съ което подпечатвалъ до-кументитѣ си приживе. Край женитѣ слагали на-кититѣ и скъпоценноститѣ имъ, цвѣтя, парфюми, гребени, калеми за червисване и хлѣбчета отъ черното тѣсто, съ което си чернѣли веждитѣ и клепачитѣ. Гробоветѣ, долепени единъ до другъ, покрити съ пѣсъкъ или развалини, се затрупвали следъ години съ нови гробове, вследствие на кое-то на много мѣста въ Халдея се образували мо-гили, които растѣли ежедневно.

Въ Асирия гробоветъ не бѣха така яко изградени и долепени единъ до другъ, затова изчезваха лесно, безъ да оставятъ следа надъ земята и трѣбва дълбоко да се рови земята, за да се намѣрятъ остатъцитѣ имъ. Само царетѣ имаха паметници, чието мѣсто се знаеше. Казваха, че въ царския палатъ въ Ниневия билъ гробътъ на Ниносъ, легендарниятъ основателъ на града и империята. Върху него била построена Кулата на етажи, която отдалеко сочала мѣстото му. Възможно бѣ, народното предание да казва истината, както въ много други случаи, но не му вѣрваха. Знаеше се, на примѣръ, че повечето царе почиватъ въ градоветѣ, кждето сж царували. Вавилонскитѣ книжа отбелязваха грижливо задъ всѣко княжеско име и двореца, кждето е погребано лицето; що се отнася до владѣтелитѣ на Асирия, кой ниневийски старецъ не помнѣше праздненствата, които Сенахерибъ уреди, когато възстанови гробницитѣ имъ, полуразрушени отъ войнитѣ и възстанията презъ миналия вѣкъ?

Днесъ не вѣрваха вече, че жилището, направено отъ печенъ кирпичъ, въ което почива трупътъ, остава за винаги жилище на душата. Въобразяваха си, че има далеко отъ насъ, споредъ едни подъ земята, споредъ други въ източнитѣ или севернитѣ покрайнини на свѣта, мрачна страна, въ която живѣятъ всички, сжществуваели нѣкога хора. Една рѣка, която изтича отъ първоначалнитѣ води на Океана, срѣдъ който е потопенъ нашиятъ свѣтъ, тече презъ тази страна. Тя е заградена съ 7 стени и е затворена съ 7 врати, пазени отъ единъ вра-

тарь. Тукъ царуватъ богъ Нергалъ¹⁾ и богинята Алатъ. Въ това царство могатъ да влѣзатъ само ония сѣнки на умрѣлитѣ, на които разреши богинята. Като влѣзатъ, събличатъ ги съвсемъ голи и така ги завеждатъ при нея. Тѣзи, които не ѝ харесатъ, подлагатъ ги на ужасни мъки. Тѣ страдатъ гладни и жадни, проказа ги разяжда, всички болести ги измъчватъ безкрай. И ония, които се спасятъ отъ мъчения, влечатъ нерадостно сжществувание. Гладуватъ и жадуватъ, защото се хранятъ съ боклукъ и прахъ. Студено имъ е, защото за покривка имъ даватъ само перата на тежкитѣ голѣми крила на нощнитѣ птици, съ които хвърчатъ, като издаватъ непрестанни жаловити писъци. Влѣзли веднажъ въ това окаяно царство, тѣ излизатъ само въ рѣдки случаи, по заповѣдъ на висшитѣ божества, за да плашатъ и измъчватъ живитѣ хора. Тѣ не помнятъ какво сж правила на земята. Споменътъ за семейни привързаности, приятелство и направени услуги, всичко безвъзвратно се изтрива отъ паметъта имъ. Остава само грамадното съжаление, че сж напуснали свѣтлината и желанието да се върнатъ. Алатъ може да ги спаси, ако пожелае, защото подъ прага на двореца има единъ изворъ, чиято вода е животворна. Щомъ се вдигне камъкътъ, що го притиска, водата почва да блика, но земнитѣ духове, безмилостнитѣ Анунаки, ревниво бдятъ, никой да не се допре до нея.

Така въ кжщата на Алатъ душата е изгубена срѣдъ нощнитѣ чада — демонитѣ. Всѣки отъ тѣхъ

¹⁾ Нергалъ — богъ на разрушената сила на слънцето (герещото). Алатъ — богиня на земния свѣтъ.

е смѣсь на човѣкъ съ животни или на различни животни, при което най-отвратителнитѣ черти на всѣки видъ сж майсторски съчетани. Лъвска глава се издига на чакалово тѣло съ орлови нокти и змийска опашка. И всички виятъ, рѣмжатъ, свирятъ и викатъ безъ спиръ бунтовнитѣ души, за да ги измжчватъ и погубватъ. Началници на тия чудовища и помощници на Алатъ сж чумата, треската и юго-западниятъ вѣтъръ. Тѣ сж много грозни, но Алатъ е още по-грозна отъ тѣхъ. Тя има женско космато и криво тѣло, изкривена лъвска муцуна, крила и крака на граблива птица. Въ ржцетѣ си държи по една голѣма змия, сжщинско живо копие, което хапе и убива неприятеля. Децата ѝ сж два лѣва, които бозаятъ млѣкото ѝ. Тя броди изъ царството си, често пжти клекнала върху конь, който се огъва подъ тежината ѝ. Понѣкога слиза по рѣката, която иде отъ свѣта на живитѣ. Тогавя тя съ коня си се качва на единъ корабъ — самодива, който плува безъ платна и лопати, чийто носъ е птичи клюнъ, а кормилото — бича глава. Нищо не може да ѝ избѣгне, нищо не може да ѝ противостои. Самитѣ богове проникватъ въ царството ѝ, съ условие да умратъ като хората и да станатъ нейни покорни роби.

Обаче, мнозина се възмущаваха отъ това диво учение, което осждаше всички поколения на непрестанна мжка срѣдъ мраковетѣ. Какъ? Нима справедливитѣ царе, героитѣ и войницитѣ, паднали на бойното поле, ще се смѣсятъ въ ноцѣта съ тиранитѣ, робитѣ и подлечитѣ? Това имъ се струваше чудовищно и тѣ вѣрваха, че боговетѣ осво-

бождаватъ справедливитѣ и героитѣ отъ всичко грубо, просташко и ги прибиратъ въ единъ плодороденъ островъ, освѣтенъ отъ слънцето и отдѣленъ отъ човѣшкитѣ жилища чрезъ оная непристъпна рѣка, която води къмъ царството на Алатъ. Въ този островъ цѣвятъ дървета и тече животворенъ изворъ. Нѣкои избраници проникватъ въ него преди смъртта си и се връщатъ здрави и силни като въ днитѣ на младостта си. Първоначално смѣтали, че тази щастлива земя се намира въ блатата на Ефратъ. Сетне, когато опознали тия мѣста, премѣстили я отвѣдъ морето. Обаче, при завоеванията и откритията на търговцитѣ, таинствениятъ островъ се премѣстилъ по-наизтокъ, сетне на северъ, за да изчезне въ далечината. Най-последно небеснитѣ богове станали гостоприемни и приели героичнитѣ души въ царството си, на върха на свѣтовната планина.

Смѣтаха, че тази планина заема северната част на свѣта. Звездното небе се опира съ единия си край на върховетѣ ѝ, слънцето излиза всѣка сутринъ отъ склоноветѣ ѝ. Когато умре нѣкой герой, душата му като облакъ прахъ се издига отъ земята. Щомъ стигне облацитѣ, боговетѣ излизатъ да я посрещнатъ и поканятъ на трапезата на безсмъртието. Еа, господарьтъ на боговетѣ, ѝ посочва мѣсто, дава ѝ медъ и масло, сипва въ устата ѝ животворна вода, съ което говорять ѝ се връща. И тя почива върху празнично легло, гледа отвисоко земята и нещастията на хората. Това, което било отначало изключително право на героитѣ, станало по-сетне общо право на всички набожни хора.

Богъ Меродахъ и съпругата му Зарпанитъ приематъ въ задгробния свѣтъ набожнитъ хора, „съживяватъ“ ги, така че тѣ ходятъ, говорятъ, ядатъ, пиятъ и се радватъ на слънцето и свѣтлината. Въ царството на Алатъ останали само ония, които живѣли и умрѣли презъ първитъ времена на свѣта. И асирийцитъ си представляваха, че тѣ прекарватъ още въ тъмнина, наредени около троноветъ на старитъ си царе и герои отъ преди потопа.

Гробътъ на Идина бѣ снабденъ съ храна и мобили, но повече отъ уважение къмъ старитъ обреди, отъ колкото отъ вѣра въ онова, което сж изразявали нѣкога. Роднинитъ на Идина бѣха между ония, които вѣрваха, че при погребението душата на обичния имъ се издига къмъ свещенитъ области на задгробния животъ. Тѣ бѣха увѣрени, че добритъ богове закрилятъ пжтуването ѝ отъ демонитъ, надѣваха се, че, когато и тѣ напуснатъ земята, ще я намѣрятъ горе на върха на Свѣтовната планина въ областъта на „сребриститъ облаци“.

Л О В Ъ.

Асурбанипалъ се възкачи младъ на престола. Той нѣмаше 30 години, когато баща му Есархадонъ го провъзгласи предъ аристокрацията и войската за наследственъ князь, а следъ една година той стана царъ. Едъръ и силенъ, той имаше широко лице, смели очи, правъ носъ, високомѣрна уста и дълга кждрава коса. Асурбанипалъ не обичаше войната и предоставяше на военачалнитъ си рж-

ководството на военните предприятия. По природа той бѣ нехаенъ, сладострастенъ, набоженъ и привърженикъ на разкоша и изкуствата. Но преди всичко бѣ неустрашимъ ездачъ и ловець.

Асурбанипалъ дойде въ Дуръ-Шарукинъ за нѣколко седмици да се избави отъ държавнитѣ главоболия, обаче налусто. Пратеници пристигаха сутринъ и вечеръ и нарушаваха почивката и развлеченията му съ известията, които гласѣха: Вавилонъ глухо се вълнува, Урарти¹⁾ заплашва северната граница, Египетъ постоянно интригува и подбужда князетѣ на Моавия, Юдея и филистимлянитѣ; кимерийцитѣ, изглежда, искатъ да нахлуятъ въ Киликия, мидийцитѣ убили вожда, който бѣ вѣренъ човѣкъ на Асирия, Еламъ²⁾ явно се въоръжава и чака подходящъ поводъ да обяви война. Неговиятъ царъ Тиуманъ бѣ „въплотенъ дяволъ“ съ безгранична гордостъ и жестокостъ. Той се опита да залови и избие братовитѣ си деца, обаче, тѣ избѣгаха въ Асирия. Асурбанипалъ ги криеше добре, защото тия млади хора съ варварски имена и неправилна речъ бѣха законни наследници на сузианската корона. Тѣ имаха многобройни привърженици въ страната си, които сигурно ще възстанатъ, ако ги подкрепятъ и ще могатъ въ случай на война да създадатъ благоприятни условия за асирийскитѣ войски. А дотогава Асурбанипалъ имъ осигури царски животъ. Той постоянно ги канѣше на трапезата си и щѣше да ги води на ловъ за лѣвове къмъ планинитѣ на Мидия.

¹⁾ Въ Армения

²⁾ На изтокъ отъ Халдея.

И наистина единъ день царътъ взе половина отъ охраната си и замина призори къмъ брѣговетѣ на Забѣ. Пжтътъ къмъ тѣхъ бѣ възхитителенъ, защото слънцето не бѣ още изгорило полето. Долината бѣ зелена и благоуханна и се губѣше въ далечината на хоризонта. Цвѣтята бѣха толкова много и толкова хубави, сякашъ цвѣтень килимъ бѣ прострянъ на земята. Изплашени зайци или ята падпадъци изкачаха часъ почасъ изподъ краката на конетѣ. Стада отъ диви кози и газели вдигаха глави, душеха, поглеждаха и припваха въ далечината. Тѣ така бързо и продължително тичатъ, че най-бързитѣ кучета рѣдко ги настигатъ. Все пакъ пуснаха подире имъ нѣколко хрѣтки, които изгониха стадо диви магарета. Тѣ бѣха много красиви животни съ сива и лъскава козина и толкова бързи. че надминаваха конетѣ. Двадесетина конника се впуснаха подире имъ, колкото да раздвижатъ конетѣ си и да си доставятъ удоволствието да препуснатъ презъ полето. Навръщане изненадаха едно семейство елени, които безгрижно пасѣха въ една долчинка. Стариятъ елень, пронизанъ отъ две стрели, се нахвърли храбро срещу кучетата и съпротивата му даде време на младитѣ да се спасятъ.

Но Асурбанипалъ не пожела да се спре за такъвъ дребенъ ловъ. Той караше бавно презъ долината, правъ и замисленъ, въ празничната си колесница. Широко чадъръ отъ бродиранъ платъ му пазѣше сѣнка. Кочиаштъ, седналъ отдѣсно, управляваше конетѣ, като внимаваше да избѣгва най-малкото друсане. Двама евнуса се държеха съ

едната си ржка за края на колесницата и постоянно махаха и пждѣха мухитѣ. Следваха колесниците на сузианскитѣ князе и везиритѣ, група копиеносци на коне, пешеходци, коля съ кучета, слуги и мулета, натоварени съ храна и други нѣща. На другия день стигнаха до Забѣ.

Изпратенитѣ хора бѣха всичко приготвили за преминаването на рѣката. Асурбанипалѣ и сузианскитѣ князе се качиха на два кораба, конниците натовариха на рибарски лодки, конетѣ плаваха, водени отѣ коларитѣ или вързани за края на лодкитѣ, а пешеходцитѣ надуха мѣховетѣ, които носѣха, вързаха ги около тѣлото си и полуносени, полуплаващи минаха рѣката, безѣ да сложатѣ оржжието си.

На отсрещния брѣгъ, върху суха и пѣсѣчлива почва, се разположи лагерътѣ, съ постове като на война. По-голѣмата частѣ отѣ дружината си направи общи палатки, а други се разположиха на открито. Събраха трески, съ които подпалиха сухитѣ дърва, които носѣха и скоро огънятѣ пламна. Ония, които не бѣха на постѣ, на групи се разговаряха и чакаха да уври яденето въ тенджерата на огъня. Всѣки отѣ голѣмцитѣ, обаче, си имаше отдѣлна палатка, наредѣ съ царската. Последната бѣ малъкѣ палатѣ и бѣ наредена съ сгъваща се маса съ газелеви крака, столове, кресло и легло; сждоветѣ бѣха окачени на клончета по гредитѣ ѣ. Отвънъ издигнаха, край обора на конетѣ, жертвеникѣ за боговетѣ. Задѣ него стадо отѣ волове, овце и кози снабдяваше царската трапеза съ млѣко и прѣсно месо. Асурбанипалѣ рискуваше живота си, но не искаше да се лиши отѣ удобствата си.

На другия денъ разузнавачитѣ съобщиха, че сж открили нѣколко диви бикове. Тѣ се срѣщаха много рѣдко презъ последнитѣ 50 години, защото асирийскитѣ царе така яростно ги преследваха, че ги почти унищожиха. Асурбанипалъ се зарадва много и опредѣли програмата на утрешния денъ съ такава ревностъ, сякашъ чертаеше плана на нѣкое сражение, още повече, че бизонътъ се числѣше къмъ най-бързитѣ и най-хитритѣ животни.

Всичкитѣ ловци се раздѣлиха на две групи. Първата тръгна предпазливо къмъ едната страна на стадото и се нареди задъ него въ полукръгъ, сетне изкочи и го подгони съ силни викове къмъ оная страна, гдето стоеше царътъ съ гоститѣ си. Асурбанипалъ бѣ съ коларя си въ една ниска и лека бойна колесница, въоръженъ съ копие, лъкъ и мечъ, единъ конникъ водѣше отзадъ запасенъ конь. Биковетѣ се поколебаха, що да сторятъ. Единиятъ отъ тѣхъ наведе глава съ яростенъ ревъ и се нахвърли върху най-близкия ловецъ, вдигна го заедно съ коня на рогата си и го тръшна на земята. Сетне пресѣче линията на нападателитѣ и се изгуби къмъ планината. Другитѣ припнаха въ противоположна посока и се натъкнаха на ловцитѣ. Три отъ тѣхъ паднаха, пронизани отъ многобройни стрели, другитѣ четири се завтекоха къмъ рѣката. Асурбанипалъ умѣри най-голѣмия, настигна го, приравни колесницата си и измъкна единъ отъ мечоветѣ, които носѣше на пояса си. Съ едната си ржка хвана единия рогъ на животното, съ другата мушна оръжието въ черепа му. Кжсото и широко острие го разцепи чакъ до плещитѣ и

бикътъ се сгромоляса като гръмнатъ. И другитѣ бикове бѣха избити.

Връщането въ лагера бѣ много тържествено. Щомъ стражата съобщи, че ловцитѣ се връщатъ, войници, роби, жени и всички, които не бѣха на постъ, се наредиха да ги гледатъ. Видътъ на седемтѣ бика, носени всѣки отъ петъ — шесть души, ги въодушеви. Асурбанипалъ слѣзе отъ колесницата предъ палатката си и се приготви за жертвоприношение въ честь на господаря Асуръ и на господарката на Арбела—Ищаръ. Двама жреци, съ арфа въ ржце и прѣсти на кордитѣ, чакаха готови да засвирятъ химна на жертвоприношението. Носачитѣ сложиха биковетѣ на земята и ги наредиха въ една редица. Царьтъ, следванъ отъ оня, който му пази сѣнка и оня който му пжди мухитѣ, застана отдѣсно съ лжкъ въ лѣвата ржка. Сетне взе пълната чаша вино, която везирътъ му подаде, допрѣ до нея устнитѣ си и я излѣ бавно върху главитѣ на жертвитѣ подъ звуцитѣ на музиката. Сжщата вечеръ единъ евнухъ замина за Ниневия, съ заповѣдь да се издълбае на камъкъ новия подвигъ. Ще изобразятъ заминаването на царя, преследването, смъртьта на животнитѣ и тържественото връщане, а надписътъ надъ последната сцена ще съобщава на бждащитѣ поколения името на победителя: „Азъ, Асурбанипалъ, царъ на легионитѣ, царъ на страната Асуръ, чиято мощъ осигуряватъ Асуръ и Белтида¹⁾, азъ убихъ седемъ бика, опънахъ отгоре имъ могъщия лжкъ на Ищаръ,

¹⁾ Белтида — съпруга на Белъ, богътъ на въздуха и земята.

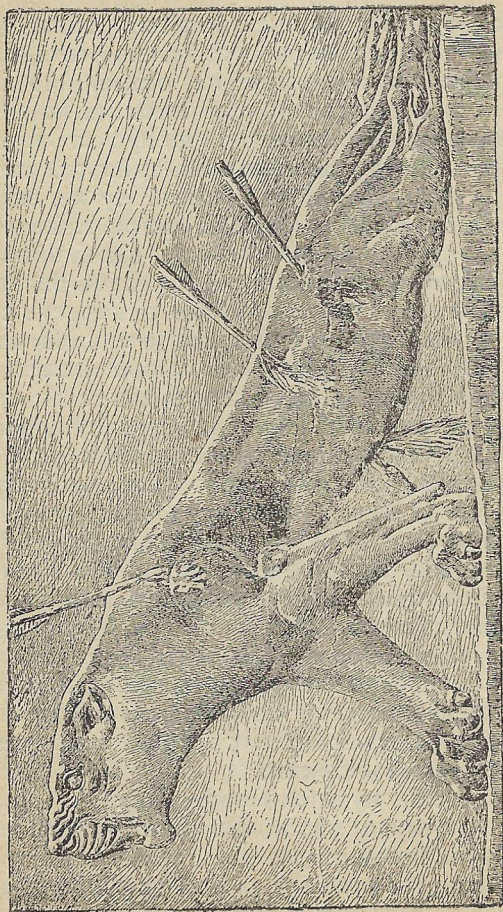
господарката на сраженията, направихъ жертвоприношение върху тѣхъ и излѣхъ вино“. Освенъ това ще приготвятъ грижливо главитѣ и кожата на убититѣ животни, за да могатъ да се запазятъ въ царското съкровище като ценни трофеи.

Следъ три дни, когато царътъ се питаше дали да вдигне вече лагера, дойде единъ селянинъ да съобщи, че тая заранъ два лъва му отмъкнали една овца. Лъвътъ на Асирия и Халдея бѣ по-малкъ отъ тоя на Африка и не бѣ толкова жестокъ; докато е малкъ, лесно се опитомяваше и привързваше къмъ човѣка, който го храни и гледа. Царетѣ винаги имаха въ дворцитѣ си нѣколко лъва за забава. Въ диво състояние тѣ живѣеха около блатата, край рѣкитѣ и каналитѣ. Денемъ се криеха въ гжсталацитѣ, нощемъ излизаха на ловъ. Когато не намѣрѣха дивечъ, обикаляха около човѣшкитѣ жилища за нѣкое животно, но рѣдко нападаха хората. Конници ги ловѣха съ помощта на голѣми, добре обучени, кучета, които бѣха рунтави, черни по тѣлото, червеникави на главата и краищата, съ превита опашка и наведена широка муцуна.

Асурбанипалъ се зарадва много и заповѣда тутакси да оградятъ блатото, където се бѣха скрили лъвоветѣ. Нѣколко малки блата се редуваха предъ него, сетне почваше храсталакъ отъ тръстика и водни треви и сжщинска гора отъ гигантски тръстики. Една две пжтеки кръстосваха мѣстността, рѣка я пресичаше, като се разклоняваше въ десетина ржкава, отъ които много изглеждаха плавателни и се вливаха въ Забъ. Асурбанипалъ постави

единъ корабъ съ войници въ най-широкия ржавъ, съ задача да пресѣкатъ отстѣпленieto на лъва, ако се опита да преплава на отсрещния брѣгъ. Сетне постави постове и се качи на коня си съ лжкъ въ ржка, като заповѣда да пуснатъ кучетата. Храбритѣ животни навлѣзоха въ тревата, следвани отблизо отъ царя и войницитеѣ. Чу се лаятъ на кучетата и яростниятъ ревъ на звѣра. Когато стигна една доста широка полянка, царятъ видѣ на другия ѣ край два лъва, че отстѣпватъ бавно, преследвани на известно разстояние отъ шестъ кучета. Първата стрела удари лъвицата въ хълбока; докато тя се намери да стане, втора я засѣгна въ плешката, а трета пресѣче грѣбначния ѣ стълбъ. Тя падна, сетне се изправи на преднитѣ си нозе и, като влачеше съ усилие парализираната си задна частъ, очакваше нападението съ изопнатъ вратъ и разярена уста. Ударъ съ копие въ устата я довърши. Отначало изглеждаше, че другарятъ ѣ иска да я защитава, но куражътъ му изчезна при вида на тази внезапна смъртъ и четиритѣ стрели, които го пронизаха. Той съ единъ скокъ се метна въ гжстака и изчезна, преследванъ отъ кучетата. Асурбанипалъ се втурна следъ тѣхъ, но конятъ му затъна въ тресавището и съ мжка се измъкна. Тогава той скочи отъ коня и съ копие въ ржка продължи пеша къмъ рѣката.

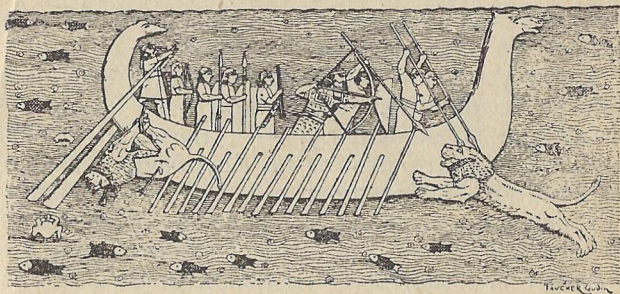
Гласътъ на кучетата не се чуваше вече. Грамдни трѣстики го заобикаляха и му прѣчеха да вижда. Но единъ процепъ въ зелената стена, която го ограждаше, му откри лъва; той бѣ изправенъ край брѣга и сякашъ съзерцаваше кораба, който му пре-

Ранената лъвица.

прѣчваше пжтя. Сигурно се питаше съ лъвския си умъ, кое ще е по-добре, дали да отвори водно сражение или да се върне пакъ въ гжсталака. Появата на царя реши въпроса. Лъвътъ заудря съ опашка, облиза се, наведе глава и се изправи на заднитѣ си крака, за да нападне. Асурбанипаль това чакаше, бързо го улови за ухото съ дѣсната си ржка, а съ копието си го прободе въ гърдитѣ.

Този лъвъ бѣ червеникавъ и извънредно голѣмъ. Вързаха четиритѣ му крака и го окачиха на края на кораба да виси надъ водата. Царьтъ се качи на кораба и заповѣда да каратъ обратно въ лагера. Обаче, при изхода на една отъ тѣснитѣ на канала, се чу кучешки лай, голѣмъ раненъ лъвъ

Лъвътъ напада царския корабъ.

изкочи отъ тръстиката и като прескочи разстоянието, което го отдѣляше отъ кораба, заби ноктитѣ си въ края му. Царьтъ го бѣ вече пресрѣщналъ съ стрела въ корема, а другитѣ го прому-

шиха съ копията си. Лъвътъ бѣ убитъ, вързанъ и окаченъ отъ другата страна на кораба. Като донесоха тритѣ трупа въ лагера, посветиха ги на Ищаръ съ сжщата тържественостъ като при биковетѣ, а на скулпторитѣ заповѣдаха да изобразятъ борбата на царя съ кръвожадния противникъ. Надписътъ трѣбваше да гласи: „Азъ, Асурбанипалъ, царь на народитѣ, царь на страната Асуръ, самъ и пеша, съ собственото си величие хванахъ за ухото единъ мощенъ лъвъ отъ пустинята и съ милостъта на Асуръ и Ищаръ, господарката на сраженията, промушихъ собственоръчно хълбоцитѣ му съ копието си“.

Обаче, Асурбанипалъ не можа да завърши така блѣскаво започнатия ловъ. Тъкмо посвещаваше лъвоветѣ на Ищаръ, когато пристигна пратеникъ отъ великия везиръ съ известие, че е необходимо да се завърне незабавно: еламитски пратеникъ бѣ пристигналъ на границата — чакаше царътъ да го приеме. Хората, които го придружаваха, не криеха целта му. — „Тиуманъ познава, казваха тѣ, приятелството на Асурбанипала къмъ племянниците на Уртаку и ще бжде въ отчаяние, ако го развали. Той не иска да му върне цѣли племянниците, може да запази тѣлата имъ, стигатъ главитѣ, и щомъ му ги изпрати, ще смѣта, че Асирия се е издължила“. — Асурбанипалъ не се разсърди, както можеше да се очаква, защото щастливиятъ ловъ го въодушевяваше и войната съ Еламъ не го плашеше. Той пое пѣтя къмъ града съ сжщия блѣсъкъ, като при тръгването. Сузианскитѣ князе страхливо наблюдаваха лицето му и съ радость забелязаха, че не бѣ загрижено. Вой-

ниците, които гледахъ на войната като на случай за грабежъ и обогатяване, се зарадваха, а добродушното население на Дуръ-Шарукинъ поздравляваше царя и труповетъ на убититъ бикове и лъвове.

ЦАРСКИ ПРИЕМЪ.

Настъпи деньтъ на царския приемъ. Асурбанипалъ пожела, еламитскитъ пратеници да бждатъ приети съ най-голѣмо внимание, затова цѣлиятъ дворецъ се дигна на кракъ. Асирийското царство бѣ най-разкошното по това време. Стогодишнитъ победи и завоевания на асирийскитъ царе го бѣха обогатили. Така, Саргонъ бѣ ограбилъ хетититъ, Сенахерибъ — Халдея и богатствата на Вавилонъ бѣха потънали въ сандъцитъ му. А Есархадонъ и Асурбанипалъ обраха Египетъ. И чуждитъ богове като арменскиятъ Халдия¹⁾, тирскиятъ Мелкартъ, Камошъ²⁾ отъ Моавия, израилскиятъ Яве, Пта, Амонъ и стадата имъ съ божествени животни бѣха унизени предъ Асуръ, а свещенитъ вази отъ храмоветъ имъ — разхвърляни изъ стаитъ на ниневийскитъ палати.

Търговията използваше пжтя, проправенъ отъ оржжието. Чужденци търговци наводняваха Ниневия и донасяха най-скъпоценнитъ произведения на всичкитъ страни: златото и благоуханията на южна Арабия, слоновата кость на Африка и Халдейското морско крайбрѣжие, платоветъ и стъкларията на Египетъ, емайлиранитъ и златарски издѣлия, калая.

1) Халдия — богъ на халдитъ въ Армения.

2) Камошъ — богъ на моабититъ.

среброто и пурпура на Финикия, ливанскитѣ кедрови дървета, кожата и желѣзото на Мала-Азия и Армения.

А царьтъ и придворнитѣ му излагаха съ безподобно самохвалство всичкото това богатство. Излагаха го въ наредбата на палатитѣ си и въ накититѣ си. Асирийцитѣ търсѣха тежки, мъхнати и дебели платове, отрупани съ ресни, рисунки и разноцвѣтни бродерии. Дрехитѣ ги завиваха безъ гънки отъ врата до петитѣ, но имѣ стоеха грозно. И женитѣ, изглеждаше, че предпочитатъ кройкитѣ, които прикриватъ формата на тѣлото имѣ, а натѣпканитѣ човали, съ които се увиваха, ги правѣха тромави.

Асурбанипалъ бѣ начервенъ грижливо, косата и брадата му бѣха парфюмирани и вчесани на катове кждри, които се разстилаха нашироко по плещитѣ и гърдитѣ му. За случая той облѣче единъ отъ най-великолепнитѣ си празнични костюми. Тури си висока шапка като пресѣченъ конусъ, която прилягаше къмъ челото и слѣпитѣ му очи и бѣ направена отъ бѣла вълна съ сини рѣзки. Широка ивица отъ изработени съ сърма рози я крепѣше на челото, а двата ѣ края падаха отзадъ на тила. Роклята му бѣ съ кжси ржави и тъмно-синъ цвѣтъ, бродирана съ червени рози. Препасана бѣ на кръста съ широкъ коланъ съ ресни накрая, всѣка отъ които се свършваше съ четири реда маниста. На плещитѣ си имаше намѣтало досрѣдъ гърба. Платътъ бѣ отрупанъ съ много бродерии, които изобразяваха разни религиозни сцени, оградени съ цвѣтя и палми. Негде царьтъ бѣ представенъ

предъ свещеното дърво, другаде, че се бори съ нѣкой лъвъ и два крилати сфинкса, или че под-

Царьтъ празднично облѣченъ.

нася лжкъ и стрели на нѣкое божество. Всичко бѣ грижливо изработено и яко зашито. Отдѣлнитѣ части бѣха толкова разнообразни и добре изработени, че очудваха ония, които не познаваха изкуството на асирийскитѣ жени, които съ иглата рисуваха тия изящни картини. Културнитѣ народи на Сирия и Египетъ, както и полуварваритѣ отъ Елада и далечна Етрурия, много ценѣха произведенията

имъ. Бродиранитѣ платове на Ниневия и Вавилонъ бѣха най-доходнитѣ стоки на финикийския износъ; тѣ прочуха Асирия и Халдея въ ония страни, кждето никога не бѣ прониквало оржжието имъ. Варваритѣ копираха асирийскитѣ образи по платоветѣ, сждоветѣ, скжпоценноститѣ и каменнитѣ и металическитѣ си съчива. Като не знаеха значението имъ, тѣ ги раздѣляха и нареждаха най-произволно. Нѣкои отъ тѣхъ виждаха портретитѣ на своитѣ богове и герои въ образитѣ на ниневийскитѣ богове и царе. Така елинитѣ бѣха заели възхитителната група, която представлява гиганта Издубаръ, какъ стиска лъва съ една ржка, за да изобразятъ Херкулеса, и портретътъ на стария халдейски герой бѣ станалъ портретъ на тѣхния народенъ герой. Такъвъ е най-чудноватиятъ и най-непредвидениятъ резултатъ отъ търговията между народитѣ.

Скжпоценнитѣ накити на асирийцитѣ отговаряха на облѣклото имъ. Мжжетѣ носѣха обици. Тия, които днесъ бѣ турилъ Асурбанипалъ, бѣха скромни и старовремски. Състоеха се отъ малка златна халка, украсена съ по три топчици отъ странитѣ и една висулка въ форма на вретено, украсено съ нѣколко други висулчици. Гривнитѣ му бѣха посложни. Носѣше по две на всѣка ржка. Първата бѣ златна двойна халка, съ две лъвски глави накрая на спиралата и бѣ турена къмъ рамото. Другата гривна, около китката, бѣ златенъ кржгъ, затворенъ съ десетолистна розетка. Царскиятъ накитъ правѣше тежко впечатление, но бѣ изработенъ много майсторски.

Огърлицата не бѣ толкова важна въ асирийското облѣкло. Състоеше се отъ златенъ пръстенъ,

на който бѣха окачени божествени знаци, като лунниятъ кръстъ на Шамашъ — слънцето, тризблата стрела на Адаръ—гръмовержецътъ и т. н. Асирийцитѣ смѣтаха огърлицата за муска и затова не бѣха измѣнили древната ѝ направа. Хубостъта на меча допълняше скромността на огърлицата. Носѣха го хоризонтално, окаченъ на кръста до лакътя, така че лѣвата ржка почти винаги бѣ сложена върху дръжката му. Дръжката бѣ доста кжса и отъ слонова костъ; тамъ, кждето се съединяваше съ ножа, тя имаше четири лѣвски глави, направени отъ злато. Калъфътъ на меча бѣ дървенъ, но обшитъ съ злато, накрая бѣ украсенъ съ два златни лѣва, изправени на заднитѣ си крака. Това изобилие на злато не правѣше толкова лошо впечатление, защото бледната жълтина на метала смекчаваше остритѣ тонове на платоветѣ.

Следъ като се облѣче въ стаитѣ си, царътъ премина двора подъ сѣнката на чадъръ, носенъ отъ единъ слуга надъ главата му и седна въ дъното на приемната зала върху голѣмо изваяно кресло, между двама евнуси, които постоянно му вѣеха. Министритѣ и оржженосцитѣ му стоеха прави отъ дветѣ страни на трона, наредъ съ князетѣ отъ царското семейство. Най-видниятъ между тѣхъ и първиятъ следъ царя въ империята бѣ туртану, върховниятъ началникъ на войскитѣ. Обаче, следъ завоеванията презъ последнитѣ години работата му бѣ станала толкова тежка, че Асурбанипаль се принуди да го облекчи, като учреди втори туртану, съ сжщитѣ права и властъ като първия, но само за половината империя. Нему помагаха четирма

везири, които бѣха: управителтъ на двореца, шефътъ на евнуситѣ и на женитѣ, жреческиятъ началникъ — тукулу и началникътъ на финансовитѣ чиновници и гражданскитѣ управители. Отъ най-древно време асирийцитѣ отбелязваха всѣка изтекла година съ името на нѣкое видно лице, наричано *лимму*. Напр. тѣ казваха, че еди кой си градъ билъ разрушенъ, когато билъ лимму Атаръ-маликъ. Царувациятъ владѣтель бѣ винаги лимму презъ следната година отъ възцаряването си, следъ него тая титла минаваше на висшитѣ дворцови офицери по редъ споредъ положението имъ: туртану най-напредъ, сетне управителтъ на двореца и така нататъкъ, докато се изчерпеше листата на чиновниците и се стигнеше повторно до името на царя.

Тълпата отъ придворни и по-низши военачалници се нареди въ дълги редици край стенитъ на залата. Облѣклото имъ бѣ като царското, само прическата бѣ друга. По-низшитѣ бѣха съ гола глава, други имаха презъ челото си превръзка; вързана на тила у везиритѣ тя бѣ по-широка на челото и изпъстрена съ златни розички. Всички бѣха съ високомѣренъ и горделивъ изразъ на лицето, съ остри черти и енергична стойка. Повечето бѣха съ сръденъ ръстъ, но дебели и силни; особено правѣха впечатление. голитѣ имъ мускулести ржце Тѣ бѣха войнишка раса, пригодена за борба, подготвена и укрепнала отъ умората и опасноститѣ на лова. Като ги погледне човѣкъ, ясно му става, защо бѣха сполучили да сломятъ всичкитѣ народи въ Азия и да победятъ войскитѣ на Фараона, въпреки малобройността си и сравнително малката си земя.

Еламитскитѣ пратеници бѣха двамина, измежду най-виднитѣ чиновници на двореца въ Суза ¹⁾. Обичаитѣ и културата на сузианцитѣ бѣха подобни на асирийскитѣ и халдейскитѣ, но по-груби. Хората отъ свитата имъ представляваха пѣстра картина. Нѣкои приличаха на асирийцитѣ съ голѣмъ и гърбавъ носъ, голѣми очи, продълговато лице и срѣденъ рѣстъ. Други бѣха съ вълниста коса, сплеснатъ носъ, изпъкнала уста, голѣми и обѣрнати устни и кжса кждрава брада, но съ бѣлъ цвѣтъ на кожата; тѣ бѣха отъ крайморскитѣ области. Трети бѣха високи, тънки, съ правъ носъ и сини очи, а нѣкои и съ руси коси; тѣ бѣха отъ независимитѣ племена, които населяватъ планинитѣ задъ Суза, родствени на ония перси и мидийци, които сами се наричаха арийци т. е. храбри, и се опитваха напоследъкъ да обединятъ родоветѣ си въ единъ народъ съ общъ царь. Сторятъ ли това, ще станатъ господари на свѣта.

Еламитски голѣ-
мецъ.

Двамата еламитски пратеници, Умбадара и Набудамикъ, бавно пристѣпваха съ наведени очи и кръстосани на гърдитѣ рѣце, между двата реда придворни. Спрѣха предъ трона и се захлюпиха по очи, цѣлунаха земята предъ краката на царя, сетне станаха и застанаха неподвижно. Обик-

¹⁾ Крепость въ областъта Сузиана (Еламъ).

новено пратеницитѣ на чуждестраннитѣ князе стоеха на колѣне, докато трае царскиятъ приемъ. Но Асурбанипалъ пощади гордостѣта имъ и ги освободи отъ това задължение. Следъ размѣната на първитѣ поздравления, пратеницитѣ донесоха подаръцитѣ, които споредъ международната любезностъ изпращаше тѣхниятъ царъ: златни и сребърни вази, скъпоценни камъни и разкошни платове. Следъ това тутакси съобщиха на Асурбанипала предложенията на господаря си, а именно да предаде или изгони еламитскитѣ князе, инакъ — война.

Войната съ Еламъ бѣ опасно нѣщо, защото Еламъ бѣ първокласна военна държава, по-силна отъ Армения, Халдея и Египетъ, и царетѣ ѝ побѣдносно бѣха противостояли до сега на най-яроостнитѣ асирийски нападения. Презъ времето на Саргона еламититѣ дори бѣха завзели и ограбили безнаказано Асирия. Но Асурбанипалъ реши да воюва. Пратеницитѣ, които се осмелиха да му донесатъ предизвикателството на неприятеля, бѣха пленени. Само писарьтъ и двамина отъ свитата имъ върнаха да занесатъ на Тиумана Асурбанипаловия отговоръ.

Съ това войната бѣ решена и обявена. Щомъ излѣзе отъ приема, единиятъ туртану започна военнитѣ приготовления. Не бѣ мръкнало още, а пратеницитѣ препускаха вече съ тайни писма до управителитѣ на областитѣ и до съюзнитѣ владѣтели. Цѣлата административна машина се дигна на кракъ предвидъ войната, която отъ вѣкове бѣ нормалното състояние на Асирия. Войсковитѣ части бѣха готови да тръгнатъ при пръвъ знакъ.

Събираха ги отъ населението на сжщинска Асирия и отъ ония области на Месопотамия, които отъ най-дълбока древностъ бѣха подчинени на ниневийскитѣ царе. Главнитѣ сили бѣха съсрѣдочени около царскитѣ резиденции или въ постоянно застрашенитѣ области край Еламъ и Халдея. Уредбата имъ бѣ такава, че можеха да се мобилизиратъ въ нѣколко дня и да се изпратятъ тамъ, гдето ще се воюва.

Нѣкои незначителни отреди бѣха дадени на управителитѣ въ областитѣ имъ. Тѣ бѣха войсковата ядка, на чиято вѣрностъ разчитаха и около която събираха въ случай на нужда отредитѣ изъ срѣдата на туземното население и ония, които имъ довеждаха подчиненитѣ князе. Но въ време на война тия отреди не действуваха, защото заминаването имъ почти винаги бѣ знакъ на общо възстание въ страната, която заемаха. Асириецтѣ бѣ безмилостенъ къмъ градоветѣ, които превземаше и за народитѣ, които подчиняваше. Не се задоволяваше да ограби кжщитѣ и да унищожи нивитѣ имъ, а избиваше цѣли родове и за него никое страдание не бѣ доста жестоко за наказание на нещастницитѣ, които се осмеляваха да се борятъ съ него. Набиваше на колъ едни, одираше живи други, избождаше очитѣ и изрѣзваше езицитѣ на трети, а децата и младитѣ момичета отвеждаше въ робство. Асирийската власть, установена съ сила, се пазѣше само съ сила. Но умраза кипѣше въ сърдцата на поробенитѣ и при удобенъ случай, тѣ възставаха. Затова пратеницитѣ, които известяваха на управителитѣ за войната съ

Еламъ, носѣха разпоредби да се усили бдителността въ областитѣ и да се потушава безъ милостъ и състрадание всѣки опитъ за възстание; защото Асирия имаше само една войска за бойната линия и можеше да воюва победоносно само съ единъ неприятель.

БИБЛИОТЕКАТА НА АСУРБАНИПАЛА.

Асурбанипалъ бѣ загриженъ за изхода на войната, която почваше и затова сънь го не хващаше. Той извика евнуха, който бѣше на стража до вратата на спалнята му, и заповѣда да отиде при дворцовия библиотекаръ Набушумидинъ и да поиска разказитѣ за миналитѣ му победи, — искаше да ги препрочете, за да си даде куражъ.

Асирийцитѣ знаеха да пишатъ съ подрѣзана трѣстика на кожи, на дървени плочки и на папирусъ, който донасяха съ кервани отъ Египетъ. Въ такъвъ случай пишеха съ курсивно писмо, което бѣ съставено отъ финикийската азбука. Писаритѣ записваха по този начинъ военната плячка, данъцитѣ и ежедневнитѣ държавни дѣла, тѣй като списъцитѣ имъ не трѣбваше да се пазятъ дълго време. Но историческитѣ, литературнитѣ, юридическитѣ и официалнитѣ документи за архивитѣ пишеха съ старото халдейско писмо на глинени плочки. Тоя начинъ имаше неудобства, но и много преимущества: глинениитѣ съчинения сж неудобни за държане, тежки за обръщане и писмото мжно се различава на жълтеникавата основа на плочкитѣ, но сж по-трайни. Огънятъ не може нищо да имъ направи,

водата ги поврежда следъ доста продължително действие и дори, когато се счупятъ, парчетата могатъ да се нагласятъ и да се възстанови съдържанието имъ. Главната опасностъ, която ги заплашва, бѣ да изостанатъ забравени въ нѣкой жгълъ на стаята или затрупани подъ развалинитѣ на нѣкое здание; тогава спятъ години и столѣтия до деня, въ който случайността на нѣкоя разкопка или издирванията на нѣкой ученъ ги извадятъ на бѣлъ свѣтъ.

Асурбанипалъ се интересувахе отъ старитѣ книги, особено отъ старитѣ свещени книги, които събираше. Въ главнитѣ градове на империята имаше наети преписвачи, които по негова заповѣдъ преписваха плочкитѣ, складирани въ храмоветѣ. Главната му библиотека бѣ въ Ниневия, въ двореца, построенъ отъ него край брѣговетѣ на Тигъръ. Тази библиотека съдържаше повече отъ 30,000 плочки, които бѣха разпредѣлени и наредени въ много стаи. Имаше и подробни каталози за улеснение при търсенето на съчиненията. Много отъ тия съчинения бѣха изложени въ нѣколко редици плочки, всѣка отъ които бѣ надписана съ първитѣ думи отъ съдържанието на съчинението. Така разказътъ за сътворението на свѣта, който почваше съ изречението: „Нѣкога си онова, що е горе, не се е наричало още небе“, бѣ озаглавенъ: „Нѣкога си онова, що е горе“ и всѣка отъ плочкитѣ, върху които бѣ издълбанъ, бѣ надписана: „Нѣкога си онова, що е горе, № 1“, „Нѣкога си онова, що е горе, № 2“ и т. н. докрая. Асурбанипалъ се гордѣеше съ любовта си къмъ съчине-

нията и понеже искаше потомството му да знае какво е направилъ за литературата, заповѣда да напишатъ името му върху всичкитѣ плочки, които се намираха въ библиотеката му.

Библиотеката въ Дуръ-Шарукинъ не бѣ толкова богата, но все пакъ бѣ доста голѣма. Асурбанипалъ пожела да му прочетатъ предсказанията, чрезъ които боговетѣ го бѣха окуражавали да предприема походитѣ, и чудесата, които тѣ сж извършили въ негова полза.

„Вземи плочката, въ която сж отбелязани подвизитѣ на Гигеса Лидиецътъ,—каза той следъ това на четеца, — и ми прочети написаното въ нея!“

Подвизитѣ на Гигеса бѣха прочути въ цѣла Асирия. Писарьтъ зачете високо и ясно:

„На Гигеса, царьтъ на Лидия, страна задъ моретата, далечна земя, чието име не сж чували дори моитѣ бащи-царе, Асуръ, божествениятъ ми създателъ, събщи името ми въ единъ сънь, като му каза: „Асурбанипалъ е царь асирийски, застани при краката му и ще победишъ неприятелитѣ си чрезъ името му!“ Сжщия день, когато бѣ сънувалъ това, той изпрати конницитѣ си да ме поздравятъ и ми събщи този сънь чрезъ пратеника си.“

По-нататкъ се разказваше, че едва намѣрили кой да му разбере речъта. А въ сжщия день Гигесъ победилъ кимерийцитѣ и двамина отъ тѣхъ, оковани въ желѣзо, изпратилъ на Асурбанипала съ богати дарове. Но следъ известно време, сжщиятъ тоя Гигесъ изпратилъ войскитѣ си на помощъ на египетския царь Псаметихъ, който възстаналъ противъ асирийското иго. Тогава Асур-

банипалъ се помолилъ на Асуръ и Ищаръ и тѣ изпълнили молбата му. Кимерийцитѣ победили, а трупътъ на Гигеса останалъ на бойното поле и коститѣ му били разпилѣни. Синътъ му, като заелъ престола, уплашенъ отъ станалото, отново се преклонилъ предъ мощта на Асирия.

Царътъ, като слушаше четивото, сякашъ виждаше да оживѣватъ нѣкогашнитѣ картини. Спомни си пристигането на чуждестраннитѣ пратеници, чудноватитѣ имъ облѣкла, смущението имъ и бъркотията въ двореца, деня, когато, призова върху Гигеса гнѣва на боговетѣ и деня, когато пратеницитѣ на Ардисъ му съобщиха, че боговетѣ го бѣха чули. Оттогава Лидия му бѣ върна. Конниците ѝ всѣка година преминаваха Азия, за да му донесатъ данъка на господаря си. Тоя данъкъ не бѣ голѣмъ, но дългиятъ пжтъ ги извиняваше. Носѣха коне, платове и главно злато, съ каквото бѣ богата страната имъ. Тѣ бѣха изнамѣрили много остроуменъ начинъ да си служатъ съ златото по пазаритѣ. Преработваха го на валчести слитъци съ определена тежина, върху които отпечатваха съ помощта на шила образа на конска глава, цвѣте и бѣгаща лилица. Който види този знакъ и размѣритѣ на слитъцитѣ, веднага познава стойността имъ и не трѣбва да ги мѣри ¹⁾, нѣщо, което улесняваше търговията.

Асурбанипалъ пожела да му прочетатъ разказитѣ за войнитѣ му въ Египетъ, за походитѣ му противъ Тирския Ваалъ и финикийцитѣ; навсѣ-

¹⁾ Отпечатъкътъ на образа бѣ превърналъ слитъка въ монета.

къде личеше покровителството на Асуръ¹⁾ и Ищаръ. Ищаръ, която юдеитѣ и финикийцитѣ почитатъ подъ името Ашторетъ и Астартата, не е била винаги въ Асирия такава всемогъща богиня, каквато бѣ днесъ. Най-древнитѣ царе я признавали само като „господарка на сраженията и войната, върховна богиня, която разхубавява лицето на войниците“, но я поставяли на заденъ планъ, задъ Асуръ, Синъ²⁾ и другитѣ богове. Царътъ Есархадонъ я издигналъ и направилъ своя покровителка. Обичята, що питаеше къмъ нея Асурбанипалъ, бѣ бащино наследство като трона му. Къмъ нея той се обръщаше неволно при най-малкия поводъ за радостъ или тжга и много обичаше да слуша съчиненията, които разказваха за нея и за таинственитѣ ѝ подвизи. И сега той прекъсна евнуха съ заповѣдь да му донесе „Слизането на Ищаръ въ Ада.“

Този бѣ единъ отъ най-трогателнитѣ разкази изъ живота на богинята. Мжжътъ ѝ Тамузъ билъ убитъ и, макаръ че билъ богъ, трѣбвало да отиде подъ земята при другитѣ мъртавци въ мрачното царство на Алатъ. Ищаръ решила да отиде да донесе вода отъ животворния изворъ, за да го съживи. Като стигнала до входа на ада, започнала да чука и да заплашва, че ще счупи вратата, ако я не пуснатъ. Алатъ заповѣдала да я пуснатъ, но да я съблекатъ гола, споредъ законитѣ на царството ѝ. А като я видѣла долу, отнесла се къмъ нея съ презрение. Ищаръ изгубила търпение и я

1) Асуръ — богъ покровителъ на Асирия.

2) Синъ — богъ на луната.

обсипала съ проклетия. Тогава за наказание Алатъ я дала въ ржцетѣ на демона на чумата съ заповѣдь да я измжчи. Обаче, докато богинята страдала въ ада, природата се облѣкла въ трауръ поради загубата ѝ. Животни, хора и самитѣ богове загивали и свѣтътъ щѣлъ да се обезлюди. Тогава Еа, върховниятъ богъ, царътъ на вселената, който единственъ може да отмѣни законитѣ, които бѣ наложилъ на свѣта, решилъ да ѝ даде онова, що бѣ отишла да търси въ владенията на Алатъ. И царицата на тия мрачни владения изпълнила заповѣдта му, като разпоредила да върнатъ живота на богинята: счупили камъка на прага, подъ който билъ изворътъ, турили да седнатъ на единъ златенъ тронъ седемтѣ таинствени духове, които надзиравали запазването на земята, защото само въ тѣхно присѣствие действувала животворната вода. Сетне заляли Ищаръ съ тая вода, върнали ѝ накититѣ и дрехитѣ и я извели презъ седемтѣ врати на ада. Сжщевременно ѝ съобщили, че животътъ на нейния съпругъ ѝ принадлежи отсега нататъкъ. А природата се възродила заедно съ него: Ищаръ победила смъртъта.

Формата на това съчинение бѣ нова, но производътъ и развитието му бѣха твърде стари; пѣли сж го първитѣ владѣтели на Халдея. Поетитѣ и жрецитѣ на онова древно време съставяли голѣми религиозни поеми съ изкуство и богатство отъ вдъхновение, до каквото писаритѣ на следващитѣ поколения не могли да достигнатъ. А това бѣ твърде естествено. По онова време земята била наскоро сътворена и тѣ чувствуваха боговетѣ близо

до себе си. Не трѣбвало като насъ да правятъ усилие, за да си представятъ какво е било въ началото на времената. „Въ онова време, когато небето тамъ горе нѣмало още име, не е имала име и земята, която се разтила подъ него. Първичната бездна ги роди, а Муму-Тиаматъ, океанътъ на Хаоса¹⁾, бѣ майка навсичко. Водитѣ образуваха едно цѣло, житнитѣ ниви бѣха безплодни, а пасбищата не никнѣха. По това време боговетѣ не се бѣха появили, никой отъ тѣхъ, тѣ нѣмаха още никакво име и сждбата имъ не бѣ опредѣлена.“ — Всичко е произлѣзло отъ водата: и земята, и небето, и хората.

По-нататкъ древниятъ пѣвецъ вдъхновено разказваше последователнитѣ раждания на боговетѣ и борбитѣ, чрезъ които сж надвили Тиаматъ. Меродахъ отъ Вавилонъ, върховното слънце, билъ борецътъ имъ.

Но най-дългата отъ тия стари поеми бѣ оная, която разказваше подвизитѣ на Гилгамеша. Той билъ царски синъ, родомъ отъ Урукъ въ Халдея, но баща му билъ сваленъ отъ престола отъ еламититѣ, когато билъ пеленаче. Израсълъ въ изгнание, той станалъ страстенъ ловецъ. По онова време земята не била населена като днесъ и дивитѣ животни водѣли ожесточена борба съ хората. Имало лъвове, тигри, диви бикове и чудовища: бикове съ човѣшки глави, хора скорпиони, сатири и грифони. Гилгамешъ унищожилъ много отъ тѣхъ. Но единъ день боговетѣ му изпратили сънь, който той разказалъ на майка си:

¹⁾ Първобитния океанъ или хаосъ.

„Сънъ ми се присъни, като спѣхъ: стори ми се, че звездитѣ падаха отъ небето и се трупаша на гърба ми, като слизаха отъ небето върху ми. И ето, както гледахъ, внезапно се спрѣхъ неподвиженъ и видѣхъ едно сжщество да вдига лице отпреде ми, сжщество, чието лице бѣ ужасно и съ нокти остри като ноктитѣ на лъва.“ — Сторило му се сетне, че се сражавалъ съ това чудовище и го победилъ, следъ което се събудилъ.

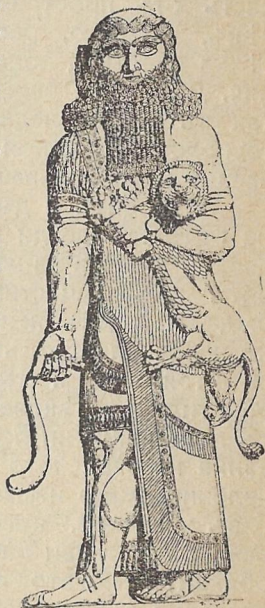
Съницата не бѣха нѣщо случайно. Тѣ бѣха пратеници на боговетѣ, които известяваха бждащето на оня, който знаеше да ги разбира. Но Гилгамешъ не намѣрилъ никой, който да му изтълкува съня. Най-после му казали за единъ страшенъ гений, Еабани, чиято мъдростъ нѣмала равна на себе си, но който живѣелъ самотенъ въ планината. Той билъ съ човѣшко тѣло, а лице, крака и опашка на бикъ и съ рога на главата. За да го накара да излѣзе отъ пещерата си, Гилгамешъ му изпратилъ две хубави жени, чието пѣние го привлѣкло. Едната отъ тѣхъ го придумала да дойде въ града Урукъ, гдето съобщилъ на героя Гилгамеша, че този сънъ означава победа надъ враговетѣ му. Еабани се оженилъ за една отъ хубавицитѣ, които го накарали да напусне осамотението си и станалъ приятелъ и слуга на Гилгамеша.

Гилгамешъ предприелъ дългия си походъ. Най-напредъ нападналъ еламититѣ, сетне убилъ царя на Урукъ и се накичилъ съ царскитѣ му знаци. Тукъ го видѣла богинята Ищаръ и решила да се омжжи за него, — обещавала му слава, власть и богатства. Но Гилгамешъ я отблъсналъ съ пре-

зрение и страхъ, като я попиталъ, какво е направила съ простосмъртнитѣ си съпрузи, които били измрѣли всички преждевременно. Ищаръ се възмутила и се завтекла съ викъ за отмъщение при баща си Ану, господарьтъ на боговетѣ. — „Татко мой, създай единъ божественъ бикъ и го хвърли срещу Гилгамеша!“ — Ану изпълнилъ молбата ѝ, но Еабани убилъ бика. Обаче умразата на Ищаръ продължавала да преследва героя. Като не могла да създаде чудовище, способно да го победи, тя повикала на помощъ болестъта. Проказа покрила тѣлото на героя и страхъ отъ смъртъта го обзелъ. Но боговетѣ се намѣсили още веднажъ, за да го спасятъ. Съобщили му чрезъ единъ сънь, че може да оздравѣе и да стане безсмъртенъ съ помощъта на Хасисадра¹⁾). Той билъ последниятъ отъ десеттѣ царе, които господствували въ Халдея непосредствено следъ сътворението на свѣта. Когато боговетѣ унищожили хората, за да ги накажатъ за грѣховетѣ имъ, той единственъ се спасилъ отъ потопа въ ковчега си и отново населилъ земята съ потомцитѣ си. Сетне сждбата заповѣдала да го пренесатъ живъ въ таинственитѣ градини, кждето пребиваватъ щастливитѣ мъртавци, задъ устията на Ефратъ. Гилгамешъ тръгналъ да го търси, но щастието му измѣнило. Заблудилъ се по пжтя, а вѣрниятъ му Еабани попадналъ въ ноктитѣ на едно чудовище. Гилгамешъ продължилъ пжтя си самичкъ и следъ дълги лутания и премеждия стигналъ въ жилището на Хасисадра. Тоя, трогнатъ отъ

¹⁾ Митическо сщество.

страданията му, разказалъ историята на потопа и посочилъ сигурния лѣкъ за неговата болка. Той го увѣрилъ, че боговетъ ще го повикатъ, като се свършатъ изпитанията му и ще го направятъ безсмъртенъ. Поемата свършва съ това утешително обещание. И наистина Гилгамешъ станалъ богъ. А въ скулптурата и пластичнитъ изкуства използваша живота и подвижитъ му. Той е гигантътъ, който се вижда край крилатитъ бикове на дворецовитъ врати, какъ одушва лъвъ съ едната си ръка. Нѣкои части отъ живота му красятъ дори и цилиндърчетата, които асирийцитъ употребяваха за печати и носѣха, окачени на вратоветъ си.

Гилгамешъ.

ПРЕДСКАЗАНИЯ.

Безпоскойствието, което прѣчеше на Асурбанипала да спи, го принуди да запита звездитъ и оракулитъ за тайнитъ на бъдащето. Халдейцитъ отъ най-дълбока древность знаеха да четатъ човѣшкитъ сждбини въ небесната книга. За тѣхъ звездитъ бѣха одушевени същества, снабдени съ добри или лоши качества, чието излъчване се разпространява презъ про-

странството и действува отъ далеко върху всичко, що докосва. Всѣки дѣлъ отъ времето, всѣка частъ отъ пространството, всѣко сщество, човѣкъ, животно, растение или минералъ, бѣ въ тѣхна власть и понасяше неизбежната имъ тирания. Детето се раждаше тѣхенъ робъ и оставаше такъвъ до последния си часъ. Звездата, която господствуваше при раждането му, ставаше негова звезда и управляваше сждбата му.

Народитѣ и държавитѣ сжщо бѣха подчинени на отдѣлни звезди или на звездитѣ, които управляватъ живота на царетѣ имъ. Историята на миналитѣ имъ нещастия и сполуки, както и тая на бждащитѣ имъ нещастия и сполуки, бѣ записана на небесния образъ за оня, който знаеше да разчита тоя образъ. Върху това звездобройцитѣ бѣха работили съ вѣкове и наблюденията имъ, трупани съ поколения, ни позволяваха днесъ да разбираме езика на звездното писмо. Извънреднитѣ небесни явления сжщо имаха голѣмо значение. Не бѣше безъ значение, когато слънцето и луната се уви-ваха съ кървави пѣри или криеха лицето си задъ облацитѣ, когато се помрачаваха или пламваха внезапно съ непоносимъ блѣсъкъ, когато огньове се запалваха по границитѣ на въздушното пространство и звездитѣ падаха презъ нѣкои ноци. Тѣзи чудеса бѣха предупреждения отъ боговетѣ за хората и царетѣ предъ голѣми опасности.

Отъ обявяването на войната насамъ всѣка нощъ звездобройцитѣ наблюдаваха отъ кулитѣ небето, за да доловятъ знацитѣ, които биха могли да имъ откриятъ изхода на борбата между Асирия

и Еламъ. Но небето сякашъ искаше да укрие тайната си. Началникътъ на звездобройцитъ въ Арбела¹⁾ писа на царя: „Миръ и щастие на царя, моятъ господарь, и нека благоденствува дълго. На 29 наблюдавахъ възлитъ на небето, но облаци затъмниха полето на наблюдението ми и не можахъ да видя луната“. Сжщото съобщавахъ и другитъ звездобройци. Небето отказваше да говори, а това смути мнозина и разни слухове започнаха да се пръскатъ срѣдъ народа. Последната нощъ облакъ миналъ предъ Голѣмия Лъвъ и го скрилъ, значи звездитъ осждаха страната на голѣма скръбъ. Други разказвахъ, че миналата нощъ луната била полузатъмнена при изгрѣва си и че се виждала само вжтрешната частъ отъ образа ѝ, а това чудо означаваше неприятелско нашествие въ асирийската земя и голѣма скръбъ за царя. Най-после и вечерницата изгрѣ завчера на 5 Тамузъ тѣкмо въ момента на слънчевия залѣзъ, което означаваше и добра реколта и присжтствие на неприятелски войски въ страната.

Така тжжно приказвахъ хората, които войната безпокоеше или чиито интереси тя увреждаше. Други, обаче, имъ противопоставява добри предсказания. Ето три пжти подредъ отъ началото на месеца, Синъ, богътъ на луната, се затъмняваше сутринъ рано преди изгрѣвъ слънце и три пжти вечеръ при залѣзъ слънце се увиваше съ облаци и отказваше да освѣти земята. Този знакъ предричаше края на Тиумановото царуване и разрушение

¹⁾ Градъ до Ниневия.

на империята му (Еламъ). Асурбанипалъ възприе напълно това обяснение. А срѣдъ народа се прѣсна слухъ, че Синъ се изказалъ въ полза на Асирия. Оттогава нататъкъ всичкитѣ доклади до царя му предвещаваха пълна победа. На 11 Тамузъ зеленикава свѣтлина, — страната на Еламъ ще бжде опустошена. На 14 видѣли надвечеръ едновременно луната и слънцето на двата края на небосклона, — боговетѣ обмислятъ благополучието на Асуръ.

Всички въ Асирия знаеха да тълкуватъ тия небесни знаци, нѣщо, което очудваше чужденцитѣ. Това се дължеше на многото съчинения, отъ които се учеха да разбиратъ звездния езикъ. Нѣкои съчинения разглеждаха затъмненията на луната и събитията, които тѣ предсказваха. Други — движението на всѣка планета и влиянието ѝ върху земята. Имаше цѣлъ списъкъ отъ предсказания въ връзка съ гърмотевицата. Така, ако гърми на 27 Тамузъ, реколтата въ страната ще бжде добра; ако гърми 6 дни по-късно, ще има наводнение или дъждове, царътъ ще умре и държавата му ще се разпокъса и т. н. Специаленъ календаръ показваше благоприятния или неблагоприятенъ характеръ на всѣки месецъ. Тамузъ, на примѣръ, бѣ благоприятенъ за предприемане на походъ или укрепяване на нѣкой градъ; Яръ бѣ добъръ за сражения и обсади, но не биваше презъ него да се отваря война или строи крепостъ.

Наредъ съ тия общоупотрѣбими съчинения имаше други, които изискваха дългогодишно изучаване и бѣха достъпни само за ученитѣ, които

бѣха единъ видъ вестители на боговетѣ. Тия съчинения били съставени презъ различни епохи отъ хора, придобили знанията си чрезъ непосредствено наблюдение на небето. Старииятъ Саргонъ Агане, който царувалъ преди 20 столѣтия, подредилъ резултатитѣ отъ всичкитѣ наблюдения, направени преди него, въ едно голѣмо съчинение, което Асурбанипалъ заповѣда да препишатъ на 70 глинени плочки. И всѣки пжтъ, когато искаха отъ царскитѣ звездобройци обяснение за нѣкое небесно явление или чудо, първата грижа бѣ да намѣрятъ какво казваха плочкитѣ на Саргона, да ги препишатъ и се подпишатъ.

И така месецъ Тамузъ измина въ приготвления за войната. Асурбанипалъ свика много хора и се съветва съ много богове. Войската бѣ готова за тръгване, но не тръгваше, защото месецъ Абу, който започна, бѣ най-неблагоприятниятъ за движенията на войскитѣ. При това Абу бѣ посветенъ на голѣмитѣ годишни праздненства въ честь на Ищаръ въ светилището ѝ въ Арбела. Асурбанипалъ отиде тамъ съ цѣлия си дворъ. Всѣки день той самъ правѣше жертвоприношението на богинята, всѣка нощъ звездобройцитѣ отъ височината на кулата гледаха небето и откриваха нови знаци за победа.

Първитѣ известия отъ Еламъ потвърдиха предсказанията имъ. Тиуманъ се разболѣлъ внезапно. Всички въ Асирия схванаха, че съ това боговетѣ Асуръ и Ищаръ го предупреждаваха за последенъ пжтъ, но еламскииятъ царъ не обърна никакво внимание. Щомъ оздравѣ, напусна Суза и отиде при

войската си. Асирийцитѣ узнаха, чрезъ тайнитѣ връзки на изгоненитѣ еламитски князе, богохулнитѣ думи, които Тиуманъ бѣ отпославилъ къмъ Ишаръ, щомъ се научилъ за ареста на пратеницитѣ си.

Известна бѣше обичьта на Асурбанипала къмъ богинята: безочливостьта на Тиумана го ужаси. Посрѣдъ нощъ той се завтече въ храма ѝ, влѣзе въ светилището и отиде право при пророческата статуя. Само една лампа свѣтѣше предъ нея и неясно освѣтяваше неподвижната ѝ фигура; останалата частъ на стаята бѣ въ дълбокъ мракъ. Асурбанипалъ се захлюпи на земята съ плачъ и съ протегнати ржце.

„О, господарко на Арбела, азъ съмъ Асурбанипалъ, творение на твоитѣ две ржце и творение на Асуръ, твоятъ баща, и ти ме създаде, за да възобновя светилищата на Асирия и да довърша голѣмитѣ градове въ страната Акадъ. Дойдохъ, прочие, тукъ въ жилището ти, за да те посетя и да се преклоня предъ твоята божественостъ, когато тоя Тиуманъ, царьтъ на Еламъ, който не изпълнява никакво богослужение, се вдигна противъ менъ, за да воюва. Ти си господарка на господаритѣ, царица на сраженията, заповѣдница на войнитѣ, владѣтелка на боговетѣ, оная, която предъ Асуръ винаги е говорила въ моя полза, за да направи благосклонно къмъ менъ сърдцето на Асуръ и Меродахъ, твоятъ другаръ. Прочие, Тиуманъ, царьтъ на Еламъ, е сгрѣшилъ тежко противъ Асуръ, царьтъ на боговетѣ, твоятъ баща и противъ Меродахъ, братъ ти и съдружникътъ ти, а сжщо и противъ менъ, Асурбанипала, който винаги съмъ се стремилъ да зарадвамъ сърд-

цето на Асуръ и Меродахъ. Той е събралъ войниците си, турилъ е въ движение войската си и е готовъ за война; вдигналъ е оржието си, за да тръгне противъ Асирия. Ти, която си стрелецътъ на боговетъ и се намисашъ съ всичката си тежестъ въ сраженията, сломи го и се нахвърли върху него като зловредна вихрушка!“

Божественитъ статуи бѣха одухотворени отъ душата на ония, които представляваха; тѣ чуваха, говорѣха и се движеха. И Ищаръ, трогната отъ молбата и хълцанията на любимеца си, му каза: „Не се бой отъ нищо. Понеже ти вдигна къмъ менъ молящитъ си рѣце, понеже очитъ ти сж пълни съ сълзи, азъ ще простра милостъта си върху тебъ!“ Гласътъ млъкна, тишината се възстанови още потържествено и царътъ самъ, при слабата свѣтлина на лампата, почувствува страхъ предъ божеството, тръпки го побиха и цѣлъ настрѣхна.

А въ сжщата тая нощъ и въ сжщия мигъ единъ отъ ясновидцитъ на храма сънува. Сънищата бѣха едно отъ срѣдствата на боговетъ да откриватъ бждащето на хората, които покровителствуватъ. Понѣкога тѣ бѣха ясни, другъ пжтъ имаха нужда отъ тълкувания. За тая целъ сжществуваха официални ржководства. Едно отъ тѣхъ, което бѣ въ библиотеката на Асурбанипала, учеше какво трѣбва да се очаква, когато се сънуватъ чудовищни животни, мъртви риби или риби съ птици. Увѣряваха, че сънищата могатъ да се предизвикатъ, като се повтарятъ известни молитви и се правятъ известни упражнения. Имаше муски, които докарваха на оня, който ги носѣше, вещателни сънища

и способността да си ги припомни, като се събуди. При важни случаи ясновидцитѣ нѣколко дни постѣха и се молѣха, следъ което се оттегляха въ нѣкоя осамотена стая или храмъ да прекаратъ нощта. Тогава, преди да заспятъ, повтаряха на умъ въпроса, по който искаха да запитатъ сждбата, и ако не можеха да заспятъ, приспиваха се съ опойни пития, чийто съставъ бѣ тайна на гадателитѣ. Всичко това бѣ религиозенъ обредъ съ строги правила.

Повечето храмове имаха ясновидки и ясновидци, чиято работа се състоеше въ това, да изслушватъ волята на боговетѣ на сънъ. Въ Вавилонъ една жена обитаваше върха на кулата и чакаше всѣка нощъ посещенияето на бога; въ храмоветѣ на Ищаръ въ Арбела и Ниневия мжже ходѣха да спятъ въ храма на богинята. И ето презъ тази нощъ тя се явила на едного отъ тѣхъ въ такъвъ сънъ: влѣзла при него въоръжена, после се приближила до Асурбанипала и му заговорила майчински: „Ти поиска победа, гдето отидешъ, ще отида и азъ!“ — Асурбанипалъ отговорилъ: „Гдето ти отидешъ, нека и азъ да отида съ тебъ, владѣтелко на владѣтелитѣ!“ А тя му заповѣдала да остане въ свещеното на Небо мѣсто и да се весели. Тя лично щѣла да поведе сражението, защото богохулствата на Тиумана я разсърдили и войната противъ Еламъ станала нейна война.

Известието за видението въодушеви цѣла Асирия, особено войниците, които при всѣки съмнителенъ знакъ се смущаваха и обезкуражаваха, а успѣхитѣ се раждаха отъ вѣрата, която войниците имаха въ оракулитѣ, и войската бѣ почти

непобедима, когато знаеше, че боговетъ се сражаватъ съ нея.

Наредъ съ асирийскитъ богове се въоръжаваха за борбата и еламитскитъ. И тукъ звездобройцитъ предсказваха близката победа на Еламъ, а ясновидцитъ имъ известяваха близкото падение на Асирия, разрушението на Ниневия и мжкитъ на Асурбанипала.

ВОЙНА.

Въ първитъ дни на месецъ Улулъ асирийската войска потегли. Еламъ бѣ покритъ край границата на Ниневия съ гористи и непроходими планини, въ които живѣеше полуварварското племе кашши. Затова асирийцитъ нападнаха областъта Сузиана откъмъ югозападната граница. Тукъ мѣстността бѣ блатиста и нездрава, пресѣчена бѣ съ езера, рѣки и канали, които спѣваха на всѣка стѣпка военнитъ дѣйствия. Но щомъ се премине тая водна преграда, достига се центъра на страната. Войската бързо напредваше и следъ 10 дни стигна до кръстопѣтя между Суза и Вавилонъ.

Бързината на настѣпленieto смути еламитския царъ Тиуманъ и разбърка всичкитъ му планове: внезапната поява на преднитъ асирийски отреди прекъсна преговоритъ му съ арамейскитъ племена и малкитъ халдейски царства, които той искаше да подигне срещу Асирия. Главноконандующъ на асирийскитъ войски бѣ най-главниятъ царски съветникъ съ титлата туртану, а наредъ съ него избѣгалитъ при асирийцитъ еламитски

князе командваха многоброенъ отредъ изгнанници. Навсѣкждѣ, кждѣто минаваха, тѣ заявяваха, че не идатъ като неприятели, а идатъ да възстановятъ на трона законнитѣ наследници и тѣзи имъ заявленія събираха около тѣхъ хиляди привърженици. Положението на Тиумана стана много тежко и той реши да даде само едно сражение, но при най-благоприятни условия. Затова позицията бѣ много добрѣ избрана. Тя закриваше пѣтя къмъ столицата, господствуваше надъ града, въ който се вълнуваха привърженицитѣ на нѣкогашнитѣ царе и защищаваше пѣтищата къмъ вжтрешността на страната.

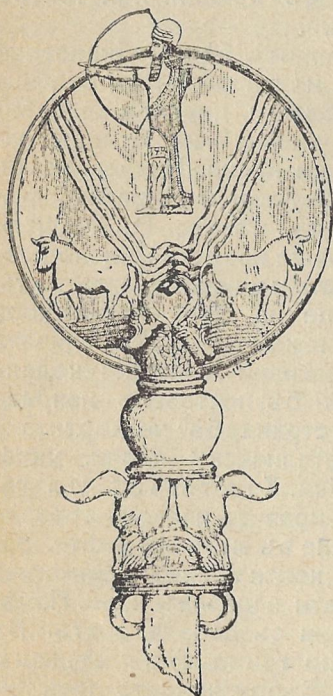
Асирийската войска бѣ най-добрата военна организация въ свѣта. Египтянитѣ презъ времето на Рамзесъ II дори не бѣха разполагали съ такива сили. Предимството на асирийцитѣ се състоеше въ въоръженията имъ. Тѣ бѣха оковани въ желѣзо отъ главата до краката. Тежката имъ пехота се състоеше отъ копиеносци и стрелци, които носѣха конусообразенъ шлемъ, украсенъ съ две странични части за защита на ушитѣ, медна ризница, покрита съ металически люспи за защита на гърдитѣ и горната частъ на ржцетѣ, престилка до подъ колѣнетѣ, тѣсни панталони и вързани отпредъ високи обувки. Копиеносцитѣ имаха дълго копие съ желѣзенъ или бронзовъ връхъ, кжсъ мечъ на пояса, грамаденъ металически щитъ, понѣкога кржгълъ и изпъкналъ, понѣкога заобленъ отгоре и четвъртитъ долу. Стрелцитѣ нѣмаха щитъ, а вмѣсто копие — лжкъ и колчанъ за стрелитѣ, окаченъ на гърба. И леката пехота имаше копие-

носци, но тѣ носѣха шлемъ съ извитъ гребенъ и малъкъ заобленъ дървенъ щитъ, а стрелцитѣ ѝ нѣмаха броня и се биеха съ прашки или топори и брадви съ двойни острия.

Копиеносцитѣ и стрелцитѣ бѣха обикновено отъ асирийски производъ или израсли въ отдавна подчиненитѣ на Асирия области, другитѣ се събираха изъ срѣдата на подчиненитѣ на Асирия народи и носѣха народната си носия. Напредваха съ голѣма бързина и бѣха неуморни. Минаваха рѣкитѣ презъ бродъ или съ мѣхове. Въ гористи мѣста всѣки отредъ отдѣляше извѣстно число пионери, за да сѣкатъ дърветата и да проправятъ пѣтъ.

Конницата се дѣлѣше на две части: хора съ колесници и сѣщински конници. Колесницата бѣ тежка и широка, съ масивни и високи колела съ 8 спици. Сандъкътъ ѝ бѣ поставенъ направо върху осьта. Предната ѝ страна бѣ четвъртита и цѣлата бѣ обвита съ металически плочи, украсени съ картини и статуйки. Хомотътъ бѣ дълъгъ, тежъкъ и повдигнатъ на края съ изваяно дървено или металическо украшение въ видъ на цвѣте, розетка, лъвска уста или конска глава. Впрѣгаха два коня, но имаше и трети запасенъ конь. Понѣкога конетѣ бѣха облѣчени съ дебелъ платъ. Въ всѣка колесница сѣдаха по трима души: кочияшъ, войникъ и щитоносецъ. Вѣоръжението имъ бѣ като на пехотинцитѣ. Тази подвижна крепостъ си имаше знаме — единъ прѣтъ отъ срѣдна голѣмина, изправенъ предъ сандъка, на горния край съ обрнатата луна или дискъ, поддържанъ отъ двѣ бикови глави; дискътъ бѣ украсенъ съ образитѣ на два

цѣли бика и фигурата на Асура съ изопнатъ лжкъ въ ржцѣ. Нѣкога си асирийскитѣ войски имали много колесници. Днесъ тѣ бѣха по-малко и предимно аристократическо сръдство, съ което князетѣ и голѣмцитѣ обичаха да си служатъ. Вмѣсто колесницитѣ конницата имаше важно значение. Тя била непозната на древнитѣ асирийски царе. Първоначално яздѣли конетѣ наголо, но днесъ ги оседлаваха съ покривка или пълно облѣкло като на конетѣ отъ колесницитѣ. Всички конници имаха шлемъ и броня, но нѣмаха щитѣ. Половината бѣха въоръжени съ мечъ и копие, другата половина съ лжкъ и мечъ.

Асирийско знаме

Освенъ тия отреди въ асирийската войска имаше копачи и инженери за постройка и обслужване на бойнитѣ машини. Но пехотата преобладаваше. На 100 пехотинци се падаха сръдно 10 конника и 1 колесница.

Еламитската войска бѣ уредена по сщция начинъ. Имаше си колесници, конница и пехота, но бѣ по-зле въоръжена. Въпреки това, еламититѣ бѣха опасни врагове, благодарение на смелостъта и издържливостъта имъ.

Асирийскитѣ туртану, който познаваше добрѣ военнитѣ имъ качества, изучи подробно позицитѣ имъ, преди да почне сражението. Отбранителната имъ линия бѣ майсторски избрана. Тя се простираше отъ брѣговетѣ на р. Укнуду до канала, който минаваше край крепостъта Суза и му служеше за ровъ. Въ центъра селото Тулизъ съставляваше добра опора за пехотата. Голѣмата палмова гора отзадъ можеше да служи за прикритие на отстъплението. А на хоризонта, надъ върховетѣ на дърветата, се очертаваше ясно дълга редица назжбени стени съ многобройни кули. Това бѣха укрепления на Суза. Градътъ бѣ построенъ върху изкуствено възвишение, като всички асирийски и халдейски градове, и господствуваше надъ долината. Отъ южната и източната му страна имаше обширни градини, напоявани отъ канали. А на северъ се простираха мрачни и гъсти гори, въ които бѣ запретено на нечестивитѣ да влизатъ. Тамъ пребиваваха боговетѣ на Еламъ въ таинствени параклиси, въ които влизаха само жрецитѣ и царътъ. Отвреме навреме образитѣ на тия богове отиваха въ града, за да приематъ нѣкои тържествени почести, следъ което пакъ се връщаха въ уединението си. Народътъ не знаеше какво става задъ прикритието на първитѣ дървета; какви ли кървави обреди и таинства се разыграваха тамъ! Следъ

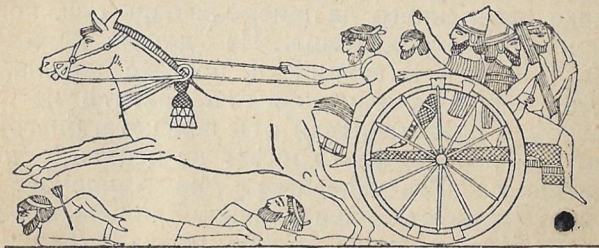
всѣка щастлива война тамъ отнасяха часть отъ плячката, за да не я върнатъ вече никога. Статуи на неприятелски богове, скъпоценни вази, златни и сребърни слитъци, мобили и платове бѣха натрупани отъ 20 вѣка насамъ. Гробницитѣ на древнитѣ царе бѣха разпрѣснати наблизо. Нѣмаше нищо по-трагично отъ историята имъ, защото нигде другаде предателството и убийството не бѣ качвало и сваляло така бързо царетѣ както въ Еламъ.

И Тиуманъ бѣ заобиколенъ отъ предатели. Това му бѣ известно. Единъ отъ най-мощнитѣ му подчинени го напусна вече и заедно съ хората си отиде въ асирийския лагеръ, другъ отсѣче главата на най-мощния му съюзникъ и я отнесе на асирийския туртану. Обаче, сузианцитѣ не се разколебахъ и посрещнаха асирийското нападение съ присжщата имъ решителностъ. Сражението започна съ облаци стрели, следъ което настъпиха бойнитѣ колесници и се сблъскахъ безрезултатно. Последното нападение, ръководено отъ избѣгалитѣ еламитски князе, сломи най-после съпротивата: колесници, конница и пехота се прѣснаха изъ равнината. Едни се втурнаха къмъ гората, други, притиснати до канала, се мъчеха да преплаватъ, за да се укрятъ задъ укрепленията на Суза. Асирийцитѣ останаха господари на бойното поле.

Цѣлата равнина бѣ покрита съ счупени колесници, стрели, лъкове, копия, човѣшки и конски трупове. Негде група стрелци се опитваше да противостои още на конницата, която я нападаше,

другаде раненъ началникъ, падналъ отъ коня си, протягаше ржка за милость, навсѣкжде войници кръстосваха и ровѣха изъ високата трева, — търсѣха убити и ранени, за да имъ отсѣкатъ главитѣ, защото за всѣка глава даваха на приносителя часть отъ плячката. Каналътъ бѣ пълненъ съ обезобразени тѣла и колесници, асирийскитѣ стрелци, наредени край брѣга доубиваха съ копията си ония, които се борѣха съ водата. Облаци гарги се трупаха тамъ, гдето борбата се бѣ прекратила и кълвѣха труповетѣ. Ищаръ удържа думата, що бѣ дала, да хвърли Еламъ въ краката на Асурбанипала.

Тиуманъ, като видѣ, че сражението е изгубено, избѣга въ гората. Но тукъ го настигна и позна единъ отъ племянникитѣ му, който му отсѣче главата и радостно я отнесе въ асирийския лагеръ, гдето я показаха на всички, като я прекараха презъ цѣлия лагеръ на една отъ взетитѣ въ сражението колесници. Сетне я балсамираха и изпратиха на Асурбанипала съ единъ бързъ кон-

Разнасятъ Тиумановата глава изъ лагеря.

никъ. А трупътъ му остана подъ дърветата плячка на птицитѣ и грабливитѣ животни.

Още сжщата вечеръ решиха сждбата на пленницитѣ. Ония, които смѣтаха, че ще бждатъ полезни, отдѣлиха настрана подъ надзора на нѣколко отреди. Избиването на останалитѣ извършиха веднага. Туриха ги на колѣне съ наведени глави, гърбомъ къмъ палача и съ по единъ ударъ на топора имъ прѣснаха черепитѣ. Писаритѣ, изправени въ голѣмитѣ си палатки, записваха отсѣченитѣ глави: всѣки войникъ донасяше своитѣ, хвърляше ги въ общия купъ, казваше си името, посочваше частъта си и се оттегляше, радостенъ и съ надежда за възнаграждение споредъ числото на жертвитѣ. Асирийскитѣ царе много обичаха гледката на тия ужасни трофеи и когато не можеха лично да присжтствуватъ на приема имъ, изискваха да имъ изпратятъ поне главитѣ на главнитѣ вождове.

А въ това време въ Суза надделя партията на мира и приятелитѣ на избѣгалитѣ князе предумаха населението да приеме за царъ оня, когото Асирия имъ предлагаше. На другия день сутринъта преднитѣ асирийски постове забелязаха, че дълга процесия излиза отъ вратитѣ на Суза. Това бѣха представители отъ войската, благородницитѣ и народа, които идѣха да искатъ отъ победителя да имъ даде царъ. Много членове отъ царското семейство, празнично облѣчени, вървѣха начело безъ оржие. Сетне идѣха стрелци съ лжкъ въ ржка, колчанъ на гърба и мечъ на кръста. Следваше празна колесница, водена отъ единъ

конникъ, — колесницата за новия царь. Жрецитѣ и пѣвцитѣ вървѣха отзадъ и удряха кракъ въ тактъ съ пѣсенъта, която пѣхеха и свирѣхеха на арфи и двойни флейти. Детски хоръ ги следваше, — пѣеше нѣкакъвъ химнъ подъ ржководството на свещени евнуси.

Равнината бѣ почти разчистена отъ следитѣ на сражението, но каналътъ бѣ препълненъ съ колесници, счупени оржжия и разлагащи се трупове. Какво чудновато противоречие представляваше тоя погребаленъ ровъ съ праздничнитѣ облѣкка и пѣсни на шествието, което се разстилаше по хълмоветѣ. Туртану прие вождоветѣ на депутацията предъ войската и изслуша заявлението имъ отъ височината на колесницата си. Следъ това повика двамата еламитски князе — бѣглеци и ги накара да се закълнатъ въ своитѣ и ниневийскитѣ богове, че ще бждатъ винаги вѣрни съюзници на Асирия. Сѣтне слѣзе отъ колесницата си, улови имъ ржцетѣ и ги обяви за царе на Еламъ. Асурбанипалъ смѣташе, чрезъ бждащитѣ кавги между двамата, да ослаби Еламъ и да си осигури господството; затова бѣ по-изгодно царетѣ да сж двама, вмѣсто единъ.

Докато двамата царе и свитата имъ влизаха, срѣдъ радостнитѣ викове на тълпата, дълга верига отъ пленници напусна бойното поле и почна окаяния си походъ на северъ. Отвеждаха при царя военачалницитѣ, управителитѣ на града и отличитѣ се съ смелостъта си благородници. Тѣ бѣха осждени на мъки и смъртъ. Останалитѣ, повечето войници и хора отъ народа, или ще продадатъ като

роби или ще станатъ крепостни. Съ тѣхъ Асурба-нипалъ мислѣше да възобнови населението на дватри града въ Сирия, които градове наскоро бѣ разграбилъ. Тия хора вървѣха на групи, натоварени съ малки човалчета съ храна. Женитѣ носѣха децата си на рѣце или на рамене. Стада крави, кози и овце ги придружаваха. Багажитѣ и болнитѣ следваха на коли, впрегнати съ мулета или волове. Мнозина ще загинатъ изъ пѣтя отъ гладъ и умора. Ония, които стигнатъ края на пѣтешествието, ще получатъ къщи, житни ниви, градини и лозя и ще останатъ тамъ да живѣятъ.

О Б С А Д А.

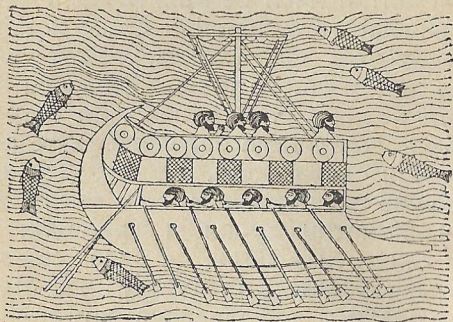
Войната съ Еламъ се свърши благополучно. Оставаше да се сломи съпротивата на царя Ду-нану и княза Набузули въ страната Гамбулъ. Гамбулъ бѣ една отъ ония многобройни арамейски държавици, които се намираха около устията на Тигъръ и Ефратъ, отчасти на твърда почва, отчасти въ благата. Населението, което живѣеше на твърда почва, по всичко — езикъ, обичаи и култура — приличаше на халдейцитѣ. Обаче, жителитѣ на блатата бѣха варвари и се занимаваха съ риболовство и ловъ.

Делтата на Тигъръ и Ефратъ бѣ грамадна равнина, която постоянно растѣше, за смѣтка на морето, отъ влаченитѣ наноси. Тамъ, гдето почвата бѣ доста издигната надъ обикновеното ниво на рѣкитѣ, земята бѣ разработена и даваше две жетви въ годината. Тукъ градоветѣ, изградени върху

изкуствени хълмове, бѣха заобиколени съ поясъ зелени градини; групи акации и финики красѣха каналитѣ, житни ниви се вълнуваха, пресичани отъ влажни ливади съ безбройни стада волове. Картината бѣ съвсемъ друга тамъ, гдето почвата бѣ по-низка отъ рѣчното ниво. Застояла вода едва покриваше черната утайка, пѣсѣчни острови срѣдъ морета калъ, тукъ-тамъ залесени могилки и плата отъ здрава и свежа земя, а върху всичко се прострѣла буйна растителностъ отъ водни растения—перуники, змийски хурки и грамадни трѣстики, толкова гжсти и дебели, че едва можеше да се проправи пжтъ между стѣблата имъ. Малки квадрати отъ слабо и зле гледано жито, — това бѣха нивитѣ. Купчини колиби върху нѣкое отъ най-издигнатитѣ мѣста, — това бѣха селата. Постройката на жилищата бѣ много проста. Скелетътъ имъ бѣ направенъ отъ снопове трѣстика, върху които бѣха изопнати рогозки, измазани съ калъ. Селянитѣ ходѣха отъ едно село въ друго съ плоски лодки, карани съ върлини. Въ случай на война, криеха семействата и добитъка си въ специално приготвени леговища изъ най-непристъпнитѣ мѣста.

Нѣкога най-важната отукъ разположенитѣ държавици била Битъ-Якинъ. Нейниятъ владѣтель Меродахъ-Баладинъ завоювалъ Вавилонъ и се борилъ съ великитѣ асирийски царе. За да може да го преследва, Сенахерибъ създалъ асирийската флота. Тя имаше два вида кораби. Единиятъ бѣ диерата т. е. кораба съ два реда гребци. Коритото му бѣ дълго и низко, съ обло дъно. Задната частъ бѣ много висока и се навеждаше на-

вжтре като древнитѣ египетски галери¹⁾). Предната частъ бѣ плоска, отвесно пресѣчена и снабдена съ

Диера.

остъръ шипъ за пробиване на неприятелскитѣ кораби. Двата реда гребци стоеха хоризонтално единъ надъ другъ. Първиятъ редъ опираше лопатитѣ си върху дъскитѣ на борта, вториятъ—презъ отворитѣ на стенитѣ. Мостъ, издигнатъ на вертикални стълбове, се простираше по цѣлата дължина на кораба и образуваше надъ гребцитѣ единъ етажъ за войницитѣ и прислугата. Въ срѣдата на моста бѣше закрепена една мачта, по която се дигаше и спущаше четвъртито платно, опнато на една пръчка, която по желание се дигаше и спущаше. Корабътъ отъ втория видъ нѣмаше шипъ, но предната и задната му части се издигаха много ви-

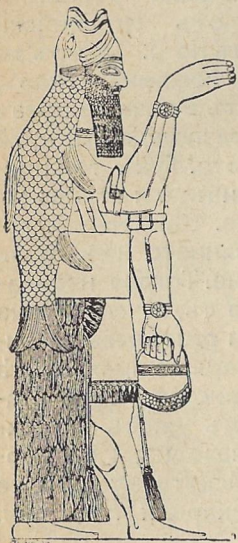
¹⁾ Плоски кораби съ платна и гребла.

соко, а носътъ му бѣше украсенъ съ конска глава, която оправдаваше името му — морски конь; нѣмаше мачта и се караше отъ два реда гребци.

Съ тази флота, направена отъ финикийски пленници, Сенахерибъ се спусналъ по р. Тигъръ до Ниневия, оттамъ миналъ презъ голѣмия каналъ, който свързваше Тигъръ съ Ефратъ и течеше презъ Вавилонъ. Царьтъ спрѣлъ и се разположилъ край устието на Ефратъ, близо до морето. Тукъ той преживѣлъ голѣмо прекеждие. Приливътъ и отливътъ, непознати край Срѣдиземно море, бѣха много голѣми въ халдейския заливъ. Влиянието имъ бѣше особено опасно при равноденствие. Тогава издигащата се вълна влизаше въ борба съ течението на рѣката. Ударътъ на воднитѣ маси разтърсваше високитѣ брѣгове, отнасяше ги, събаряше преградитѣ и наводняваше обширни пространства. Това станало и при Сенахериба, за голѣмъ ужасъ на асирьцитѣ. Палаткитѣ имъ били наводнени и съборени отъ вълнитѣ, царьтъ и войската му едва се спасили на корабитѣ, гдето прекарали петъ дни, „като въ кафезъ“.

Сенахерибъ приписалъ нещастieto си на недоволството на боговетѣ, защото забравилъ да извърши умилостивителнитѣ обреди, безъ които бѣ неблагоразумно да се доближава Океана. Затова, щомъ настаналъ отливъ, спусналъ се на онова мѣсто, гдето рѣката се губи въ морето, и като се изправилъ на носа на кораба, принесълъ жертва на върховния богъ Еа. Халдейскитѣ предания разказваха, че въ онова далечно време, когато насе-

лението на Вавилонъ било варварско и живѣло като полскитѣ животни, Еа излѣзълъ отъ водата като риба съ човѣшка глава и човѣшко тѣло, а

Еа, богъ-риба

споредъ други, като човѣкъ, облѣченъ съ рибя кожа; научилъ хората да строятъ кжщи и храмове, показалъ имъ какъ да оратъ и жънатъ, далъ имъ закони и имъ открилъ началото на наукитѣ, изкуствата и писмото. И така Сенахерибъ принесълъ жертва на царя на Океана предъ цѣлата си войска, като направилъ излияния съ златна чаша и хвърлилъ чашата, заедно съ единъ златенъ образецъ на корабъ и една златна риба въ морето. Следъ това боговетѣ се успокоили и той завършилъ успѣшно похода си. Никой отъ следнитѣ асирийски царе не повторилъ морското му предприятие.

Асурбанипалъ нѣмаше нужда отъ такава флота. Войскитѣ му заграбиха плоскодъннитѣ лодки на туземцитѣ, навлѣзоха въ блатата, обладаха и нѣкои кораби и се нахвърлиха върху населението. Гамбулскитѣ жители храбро се отбраняваха, женитѣ и старцитѣ потърсиха спасение въ корабитѣ и гжсталацитѣ на брѣга, но напразно: храбритѣ избиха, а останалитѣ плениха. И тукъ, както на всѣкъжде, асирийцитѣ показаха голѣма жестокость.

Въ това време главнитѣ асирийски сили се готвѣха за обсадата на столицата Шапибелъ. Тя бѣ построена на мжно достъпно мѣсто. Дълбокъ каналъ я ограждаше отъ северъ и западъ, блата я защищаваха отъ югъ, а лицето ѝ къмъ равнината бѣше укрепено съ стена, която се простираше между канала и блатата и имаше много кули.

Щомъ преднитѣ гамбулски постове съобщиха на Дунану, че асирийцитѣ приближаватъ, той взе всички мѣрки за една дълга съпротива: задължи селянитѣ да се прибератъ въ крепостъта съ житата, добитъка и запаситѣ си отъ вино и дървено масло, унищожи плодоветѣ и посѣвитѣ, за да не остане нищо за неприятеля.

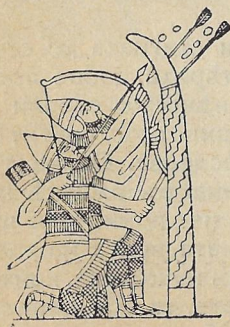
Мжжетѣ засилиха гарнизона, а женитѣ се заеха да имъ готвятъ и мѣсятъ. Войницитѣ заеха постоветѣ си и почнаха да трупатъ купчини отъ валчести камъчета за бой съ прашки и голѣми камъни, за да ги хвърлятъ върху неприятеля, когато последниятъ се осмели да доближи основитѣ на укреплението.

Асирийскитѣ предни отреди стигнаха до стениѣ на града, но като ги намѣриха добре подготвени за отбрана, хвърлиха нѣколко стрели и се оттеглиха. Началникътъ на една отъ вратитѣ, като ги видѣ, излѣзе да ги преследва. Обаче го раниха и съ десетина души остана въ ржцетѣ на неприятеля. Асирийцитѣ никого не помилваха въ такъвъ случай. И сега, предъ самата врата на крепостъта, живи набиха пленницитѣ на колове, които наредиха толкова близо до стената, та обсаденитѣ да виждатъ и най-малката подробностъ отъ аго-

нията имъ, но и доста далеко, за да не може стрела да ги стигне и да прекрати страданията имъ. Ежедневно подлагаха на сжщитъ мжки нови пленници и до като съпротивата трая, коловетъ образуваха цъла гора между дветъ войски. Тази плачевна гледка често пжти убиваше куража на обсаденитъ, но тукъ не подейства и асирийцитъ разбраха, че ще могатъ да превзематъ крепостъта само чрезъ редовна обсада, която решиха да предприематъ.

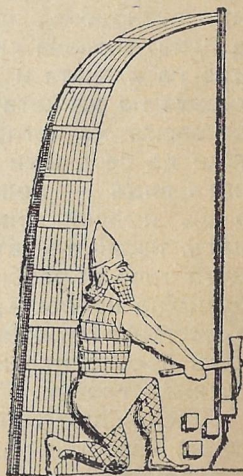
Преди всичко си направиха лагеръ, който побра цълата имъ войска. Той имаше форма на кръгъ, заобиколенъ съ стена отъ кирпичи и снабденъ съ кули като сжщинска крепостъ; вжтре разположиха палаткитъ си, като запазиха мъсто за жертвоприношенията на бога Асура, който винаги придружаваше войската си.

Следъ това почнаха обсадата. Първоначално обсадиха крепостъта съ пращници и стрелци, които имаха за задача да се биятъ непрекъснато съ обсаденитъ и отъ сутринъ до вечеръ на мира да ги не оставятъ. До всъки стрелецъ имаше по единъ копиеносецъ, който му бъше другаръ и помощникъ презъ цълия походъ. Тъ се прикриваха съ щитъ, който държеха предъ себе си; той бъше високъ и понъкога на върха закривень, а понъкога имаше стръха. Съ това прикрытие копиеносецътъ

Щитъ.

и стрелецът доближаваха до стената, слагаха го на земята и стреляха, като се криеха задъ него. Отъ крепостта имъ отговаряха, като се криеха задъ издадинитъ на стената. Тази борба между дветъ страни не спираше. Подъ нейното прикритие пионеритъ се промъкнаха до една отъ вратитъ и се опитаха да я продънатъ съ брадви и да я подпалятъ съ факли. Обаче, окованитъ съ бронзъ дебелитъски устояха, а въ това време стражата отъ кулитъ ги обсипваше съ стрели, копия, камъни, греди и вряла вода. Наистина тѣ бѣха увити отъ главата до краката съ дрехи, натѣпкани като дюшеци, но въпреки това трѣбваше да отстъпятъ, като оставиха предъ крепостта избити половината си хора. Презъ нощта пакъ се върнаха съ пъртове, насмолени дървета и смола, които натрупаха предъ вратитъ, за да ги подпалятъ, обаче, отгоре излѣха потоци вода и загасиха огъня. И този опитъ, който костваше живота на мнозина асирийци, не сполучи. На следната нощъ се опитаха да подкопаятъ кулата на южния жгълъ, за да я съборятъ. Дълбаеха подъ прикритието на щитоветъ си. Обсаденитъ хвърляха отгоре греди, каменни блокове и запалени кълчища, но не можаха да ги прогонятъ. Тогава самъ царътъ

Пионеръ.

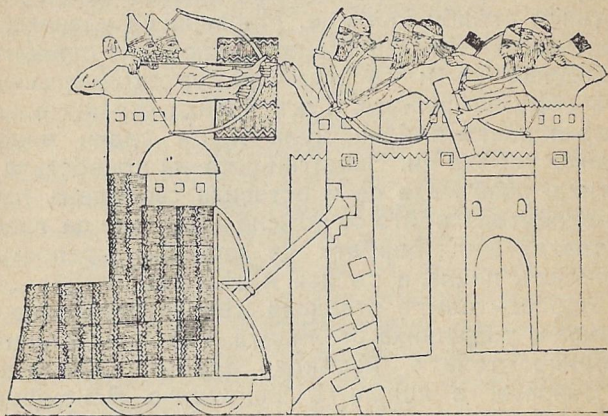
— Дунану излѣзе тайно съ малко войници изъ крепостъта, презъ единъ подземенъ проходъ и изненада асирийцитѣ въ тъмнината, вследствие на което тѣ се разбѣгаха и оставиха десетина пленници. Нѣкои отъ тѣхъ бѣха изклани, други набити на колове върху стената на крепостъта.

Обаче, всичкитѣ тия нападения бѣха хитрини за заблуждение и изтощение на неприятеля. Докато преднитѣ постове се биеха, инженеритѣ довършваха въ лагера направата на машинитѣ.

Отдавна въ цѣлия свѣтъ употрѣбяваха стенолома подъ различни форми: ржченъ стеноломъ, който се състои отъ една обкована съ желѣзо греда, носена отъ двадесетина дуци, най-простата отъ машинитѣ за разбиване крепостни стени. Втори видъ стеноломъ, при който гредата е прикачена на една дървена скеля, която поставятъ до основитѣ на стената и действатъ съ гредата съ помощта на вжжета; сжщиятъ този стеноломъ, но поставенъ на четири или шестъ колелета, за да може да се движи по желание, представлява третиятъ видъ. — подвиженъ стеноломъ; покриватъ го съ прѣсни волски кожи или дебелъ лененъ платъ, изопнатъ върху куполъ или полукуполъ. Често това първобитно прикрытие се превръща въ подвижна крепостъ, а куполътъ въ кула, въ която се настаняватъ стрелцитѣ и войницитѣ, които дразнятъ обсаденитѣ и пазятъ машинитѣ отъ неприятелскитѣ главни.

Асирийцитѣ наредиха стеноломитѣ като батарея, на известно разстояние отъ крепостъта, изравниха земята, за да могатъ лесно да минатъ по нея

и почнаха да настъпватъ. Два дни имъ трѣбваше, за да минатъ малкото разстояние, което ги отдѣляше отъ стената, защото обсаденитѣ се мъчеха съ всички сръдства да ги спратъ, но не успѣха. Щомъ стигнаха до крепостта, по дадена заповѣдь стеноломитѣ заблъскаха стената, ударъ следъ ударъ, все по-силно и по-силно, докато я пробиха на

Стенобитна машина на работа.

шесттѣ мѣста, гдето нападаха. Гарнизонътъ, като не можа да попрѣчи да се поставятъ стеноломитѣ, опита се да ги повреди и спре: хвърляха вериги, вжжета и гаги, за да заловятъ желѣзнитѣ греди; понѣкога сполучваха да ги измъкнатъ или счупятъ съ нѣкой грамаденъ камъкъ. При това факли, горяща плѣсть и гърнета съ огнь непрекъснато

се изсипваха отъ крепостъта. Но асирийцитѣ, които упорито продължаваха да действатъ, щомъ се повредѣше нѣкой стеноломъ, поставяха му нова греда и подновяваха борбата.

Прислугата се смѣняваше, облаци стрели хвърчеха, а пионери подкопаваха основитѣ на кулитѣ. Щомъ нощъта настѣпи, стотина души измежду най-храбритѣ асирийци, навлѣзоха въ рова съ дълги стълби въ рже. Мнозина се удавиха, но тѣзи, които стигнаха стената, изправиха стълбитѣ, покатериха се и се изкачиха на околорвѣстния пжтъ горе на стената. Тукъ избиха стражата, завладѣха дветѣ близки кули и съ силни викове обявиха успѣха си. Защитницитѣ на крепостъта се смутиха, разбѣгаха се и оставиха свободенъ пжтя на неприятеля, който се прѣсна изъ града да граби. На другия день борбата се свърши: крепостъта Шапибелъ падна, а съ нея и цѣлиятъ Гамбулъ.

Победителитѣ отведоха цѣлото население въ Асирия и разрушиха столицата. Изгориха кжщитѣ, събориха стениѣ, изсѣкоха палмитѣ и плоднитѣ дървета, а каналитѣ запришиха. Асирийцитѣ не признаваха на другитѣ народи правото да воюватъ съ тѣхъ: ако нѣкои се осмелѣха да имъ се противопоставятъ, обявяваха ги за бунтовници и жестоко ги наказваха. Безмилостни и жестоки бѣха съ слабитѣ, но сдържани — къмъ силнитѣ.

ТРИУМФЪ.

Победоноснитѣ асирийски войски се заврѣщаха. Старъ обичай бѣше царетѣ да влизатъ тържествено въ столицата следъ победоносни войни.

Асурбанипалъ заповѣда да приготвятъ всичко за триумфалната церемония и като застава начело на победоносната войска, тръгна къмъ Ниневия.

Столицата на Асирия се бѣше създавала съ години чрезъ бавния ръстъ на постройки и население, затова нѣмаше планъ. Издигаше се на лѣвия брѣгъ на Тигъръ при съединението ѝ съ р. Кусуръ и имаше формата на неправиленъ трапецъ. Крайбрѣжната му страна бѣше защитена само съ една стена. Само една стена прикриваше и северното му лице, гдето имаше широкъ каналъ. Южнитѣ квартали, които бѣха обърнати къмъ равнината и нѣмаха естествена преграда, бѣха защитени изкуствено. Пътътъ отъ гр. Арбела ги пресичаше, минаваше презъ града и водѣше право къмъ изкуствения хълмъ, гдето се издигаше южниятъ дворецъ, старата резиденция на древнитѣ царе, великолепно възстановена отъ Сенахериба. Ржката на Сенахериба бѣше оставила следи навсѣкжде въ Ниневия. Той ѹ бѣ дарилъ водопроводи съ прѣсна и чиста вода отъ съседнитѣ ридове, построилъ бѣ кирпичени мостове надъ Тигъръ, издигналъ бѣ най-последно, въ единъ завой на Кусуръ, най-хубавия отъ асирийскитѣ дворци, въ който царуваше Асурбанипалъ.

Планътъ на ниневийския дворецъ бѣ сжщия като въ Дуръ-Шарукинъ. Изобщо асирийцитѣ не обичаха да измѣнятъ типа и разположението на постройкитѣ си. Видѣли бѣха въ чужбина много архитектурни съвършенства, но строеха споредъ правилата на древнитѣ халдейски архитекти. Есархадонъ бѣ заелъ отъ Египетъ само образа на

коронования съ диска на Ра грифонъ ¹⁾, а въ двореца на Асурбанипала се срѣщаха фигури, въ които

Грифонъ.

лъвското египетско тѣло се съединяваше съ крилетѣ и човѣшката глава на старитѣ бикове.

Триумфалното шествие отиваше къмъ тоя дворецъ презъ улицитѣ на града. Най-напредъ вървѣха войници отъ разни части, поздравлявани отъ

тълпата, следъ тѣхъ пленницитѣ и плячката, следваше ги царьтъ въ колесницата си, сетне други войници. Началото на шествието бѣше вече предъ двореца, а последнитѣ редове вървѣха изъ предградиято. Богатството на плячката възхищаваше всички. Колитѣ и сузианското оржие бѣха отпредъ, следваха конетѣ отъ сузианската конница и мулетата отъ царския керванъ. Нѣколко едногърби камили, взети отъ Гамбулъ, воловетѣ и дребниятъ добитъкъ вървѣха задъ тѣхъ. Сетне роби носѣха мобилитѣ и скъпоценнитѣ предмети, задигнати отъ победенитѣ, златнитѣ и сребърни статуи на победенитѣ богове, вази за жертвоприношение, столчета и кресла отъ изрѣзанъ бронзъ, цѣлото съкровище на Дунану и всичкитѣ богатства на поданицитѣ му. Съ хиляди се наброяваха златнитѣ и сребърни слитъци, купищата олово, желѣзо и бронзъ, вълненитѣ и ленени дрехи. Като гледаше човѣкъ това богатство, разбираше защо асирий-

¹⁾ Вижъ образа.

цитѣ обичатъ войната и защо царетѣ имъ бѣха организирали всичкитѣ си сили за завоевания. Войната ги хранѣше, войната ги обличаше, войната ги освобождаваше отъ нуждата да иматъ своя индустрия, войната имъ замѣстваше търговията, или по-добре войната бѣше за тѣхъ търговска сдѣлка, въ която ангажираха хора и коне, за да спечелятъ всичко друго.

Пленниците вървѣха въ гжсти редици следъ пляката. Въ първитѣ редове бѣха музиканти и музикантки отъ Гамбулъ. Тѣ вървѣха всѣки съ арфа въ ржка и двойна флейта на уста, свирѣха и повтаряха химнитѣ си, но подъ надзора на асирийскитѣ войници и срѣдъ подигравкитѣ на тълпата. Еламититѣ и остатъкътъ отъ населението на Гамбулъ вървѣха задъ тѣхъ. Нѣкои имаха вериги на ржцетѣ и желѣза на краката, но повечето бѣха безъ вериги. Вървѣха кални, прашни и парцаливи. Децата гледаха страхливо и съ любопитство множеството, което се трупаше при минаването имъ. Младитѣ момичета и жени се питаха съ ужасъ, какво ще стане съ тѣхъ и въ какви ли ржце ще попаднатъ, макаръ да знаеха, че се случва нѣкои робини да се издигнатъ като съпруги на асирийскитѣ царе. Мжжетѣ вървѣха омърлушени. Нѣкои отъ тѣхъ, обаче, се надѣваха да ги зачислятъ въ войската, а робитѣ бѣха безгрижни и весели. Тѣ промѣняха само господаритѣ си.

Оная група пленници, която се състоеше отъ главнитѣ неприятелски вождове, особено привличаше вниманието на ниневийцитѣ. Между тѣхъ бѣше и Дунану. На вратътъ му бѣше окачена гла-

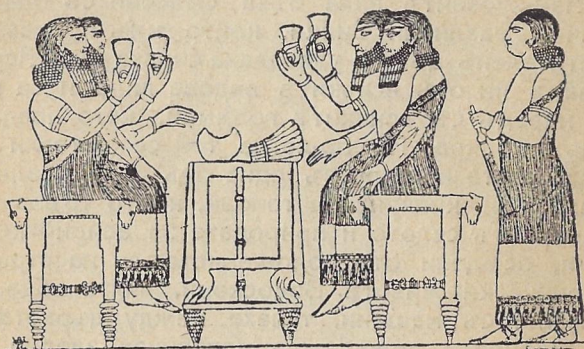
вата на Тиумана, но той вървеше гордо изправенъ, съ непроницаемо лице и високо вдигнато чело, сякашъ нищо не виждаше и не чуваше. А тая сутринъ, окачиха Тиумановата глава на гърдитѣ, продупчиха устнитѣ и носовитѣ на роднинитѣ му, въ дупкитѣ прекараха халки, за които вързаха вжже и дадоха нещастницитѣ на войници да ги водятъ. Водачътъ имъ ги дърпаше жестоко и съ такова сигурно движение, че имъ причиняваше голѣми страдания, но безъ да имъ окъса месата; куражътъ имъ, обаче, не се поколеба, макаръ да знаеха, че ги чака още по-мъчителна смъртъ.

И наистина главата на Тиумана изложиха надъ голѣмата врата на Ниневия и всички, които влизаха и излизаха, го гледаха и кълнѣха. Дунану одраха живъ и го хвърлиха въ една пещъ да изгори. Нѣкои избиха съ камъни, на други самиятъ царъ избоде очитѣ съ върха на копието си. Дунановия братъ ослѣпиха и го оковаха съ вериги въ входа на една отъ градскитѣ врати, изложенъ на обидитѣ на минувачитѣ и храненъ отъ онова, което му хвърляха като на куче отъ милость. Нѣкои, следъ като ги измжчиха въ Ниневия, изпратиха въ Арбела, да ги принесатъ въ жертва на Ицаръ. Трети живи одраха, насѣкоха на части и парчетата имъ разпратиха изъ областитѣ, - за да покажатъ, какъ царътъ знае да наказва бунтовницитѣ.

Както всички асирийски триумфи и тоя на Асурбанипала се свърши съ пиръ. Всичкитѣ жители на града, свободни и роби, трѣбваше споредъ обичая да ядатъ и пиятъ за смѣтка на царя. По тоя начинъ имъ даваха частъ отъ плячката. Седемъ

дни подредъ вратитѣ на дрореца не се затвориха. Разноцвѣтни платове, намѣтани на вжжета, обърнаха двороветѣ въ грамадни зали за пируване. Отъ сутринъ до вечеръ тълпата влизаше, настаняваше се по празднитѣ легла и столове, поржчваше си каквото желае, ядѣше, пиеше и си излизаше. Жени, деца и мъже пируваха. Следъ единъ-два деня цѣлиятъ градъ бѣше пиянъ.

А въ дворцовитѣ зали Асурбанипалъ председателствуваше гощавката на главнитѣ си вождове и съветници. Тѣ бѣха насѣдали на двойни столове,

Царскитѣ гости пируватъ.

по двама отъ всѣка страна на малкитѣ масички. Столоветѣ бѣха високи безъ облѣгала и подставки, защото честъта да се обѣдва съ царя, трѣбваше да се изкупи съ нѣкаква умора. Маситѣ бѣха покрити съ покривки съ ресни. Робитѣ поднасяха на гоститѣ малко месо, но много сладкиши и всевъзможни плодове. Голѣмцитѣ, както и народътъ,

малко ядѣха, затова пъкъ много пиеха и то съ голѣма жадность. Царьтъ имъ бѣ раздалъ за случая най-скъпоценнитѣ вази отъ съкровището си. Повечето отъ тѣхъ бѣха древни свещени сждове, съ които жрецитѣ на победенитѣ народи бѣха си служили при жертвоприношението. Като ги употребяха за нечестиви цели, асирийцитѣ обиждаха боговетѣ, които ги бѣха притежавали, и къмъ удоволствието да пиятъ, прибавяха ново— да унижатъ предъ Асуръ тия чужденци, които искаха да имъ се противятъ.

Най-хубавитѣ вина бѣха смѣсени съ благоухания и различни билки, които имъ придаваха възхитителенъ дѣхъ и удвояваха силата имъ. Асурбанипалъ пи отъ всичкитѣ видове вина и се гощава наредъ съ всичкитѣ голѣмци, като председателъ на пира. Но по-сетне той се оттегли въ харема, който водѣше въ една отъ ония градини съ сикомори, кипариси и тополи, които трѣбваше да замѣстятъ селото и природата за асирийскитѣ царици, осждени отъ положението си на строгъ затворнически животъ. Водоскоци, чиято вода се изкачваше съ машини, течеха между дърветата. Тукъ царицата пожела да празнува заедно съ царя асирийската победа. Празничното легло бѣше поставено подъ сѣнката на една беседка; послано бѣше съ дюшеци и бродирани покривки. Масичка, отрупана съ златни сждове, стоеше до него. Срещу нея, отлѣво до леглото, имаше високъ столъ съ облѣгало и подставка за краката. Той бѣше за царицата. Царьтъ се изтегна на леглото, пое пълната съ благоуханно вино чаша и като вдигна очи, забеляза отсреща, окаченъ на

единъ клонъ на дървото, нѣкакъвъ черенъ предметъ. Това бѣше Тиумановата глава; царицата бѣ изпратила да я донесатъ отъ вратата на Ниневия, за да я окачи въ градината си та Асурбанипалъ да я гледа и да ѝ се радва. Той я видѣ, поздрави иронично съ чашата си, погледна я пакъ и не можеше да се насити да я гледа. Музикантитѣ на харема го възхваляваха подъ звуцитѣ на арфитѣ.

*

Въ сжщото това време юдейскиятъ пророкъ Наумъ Елкошитъ имà видение. Вѣчността му заговори и му каза:

„Горко на кръвожадния градъ, въплотена измама, пѣленъ съ престѣпления и който не спира грабежитѣ си!—Чуйте! бичъ! Чуйте! трѣсъкъ отъ колела, тропотъ на коне и колесници, които подскочатъ! Конници се нахвърлятъ, мечъ блѣска, копие свѣтка. — Какво множество убити! Какъвъ купъ трупове! Безкрай умрѣли, — препѣватъ се въ тѣхъ! И всичко това поради интригитѣ на тоя престѣпенъ градъ, на тази хубава и коварна прелѣстителка, която примамва народитѣ съ ласкитѣ си и племената — съ чароветѣ си!

Ето ме! твой редъ е! — казва Яве Саваотъ, — ще вдигна полата на дрехата ти върху лицето ти, за да покажа на народитѣ безчестието ти, срама ти — на царствата. Ще нахвърлямъ върху тебъ нечистотиини, ще те оплюя, ще те изложя на поругание и който те види, ще бѣга, думайки: „Ниневия е разрушена!“ Кой ще я пожали? Кжде да ѝ търсимъ утешители?...“¹⁾

¹⁾ Наистина Ниневия била разрушена презъ 606 г. пр. Хр.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	стр.
1. Дуръ-Шарукинъ—по Масперо	3
2. Частенъ животъ „	20
3. Погребение „	35
4. Ловъ „	48
5. Царски приемъ „	59
6. Библиотеката на Асурбанипала—по Масперо	68
7. Предсказания — по Масперо	77
8. Война „	85
9. Обсада „	94
19. Триумфъ „	104

ЦЕНА 18 ЛЕВА.